

ISSN 1318-5772 XXVIII (2021) št. 2

BOŽJA BESEDA DANES

Revija Zavoda Biblično gibanje

Bog se ne kesa
svojih milostnih darov
in svojega klica.
(Rim 11,29)

ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ
χαρίσματα καὶ ἡ
κλῆσις τοῦ θεοῦ.

JUDJE, NAŠI STAREJŠI BRATJE

POGOVOR Z ALEŠEM MAVROM Samo Skralovnik
Zgodovinskost vstajenja je zame kot vernika ključna

BOŽJA BESEDA RASTE Gregor Čušin
Sem mar jaz varuh svojega brata?

PAVLOVA OBČESTVA Maksimilijan Matjaž
Podarjajmo si dar občestva

NOVA RUBRIKA: BOŽJA BESEDA V PODOBI Lan Seušek
Odstranite kamen

UVODNIK Maksimilijan Matjaž BOG SE NE KESA SVOJEGA KLICA	3
BOŽJA BESEDA RASTE Gregor Čušin SEM MAR JAZ VARUH SVOJEGA BRATA?	4
PAPEŽ FRANČIŠEK POSLUŠA BOŽJO BESEDO Primož Erjavec PAPEŽ FRANČIŠEK V DIALOGU Z JUDOVSTVOM	6
MALI KLJUČ SVETEGA PISMA s. Snežna Večko JAGNJE POSTANE SLUŽABNIK	8
POGOVOR S PRIJATELJI BOŽJE BESEDE Samo Skralovnik ZGODOVINSKOST VSTAJENJA JE ZAME KOT VERNIKA KLJUČNA	9
RAZLAGA ODLOMKA STARE ZAVEZE Matjaž Celarc IZAIJA KOT MATRICA NOVE ZAVEZE	16
RAZLAGA ODLOMKA NOVE ZAVEZE Anja Kastelic MOŽEN DIALOG?	19
PAVLOVA OBČESTVA Maksimilijan Matjaž PODARJAJMO SI DAR OBČESTVA	22
BOŽJA BESEDA V PODOBI Lan Seušek ODSTRANITE KAMEN	26
IZZIV ZA OSEBNO DELO Teja Omerzel DA BO KRIŽ OB POTI KAKOR SREČANJE S PRIJATELJEM	28
BIBLIČNI TOPOSI br. Jan Dominik Bogataj ODKRITJA V SVETI DEŽELI: FRAGMENTI BIBLIČNEGA ZVITKA IZ 1. STOLETJA	30
CERKVENI OČETJE BEREJO SVETO PISMO br. Jan Dominik Bogataj ALI SO BILI CERKVENI OČETI ANTISEMITI?	32
OSEBE V SVETEM PISMU Izet Veladžić AHITÓFEL, STAROZAVEZNI JUDA IŠKARIJOT	34
NAPOVEDI Maksimilijan Matjaž, Samo Skralovnik	35
SMEJATI SE S SVETIM PISMOM Samo Skralovnik ¹ ČISTA LOPATA	36
POROČILO Jana Podjavoršek JUDOVSKO-KRŠČANSKI VIRI IN RAZSEŽNOSTI DIALOGA	38
PRIPOROČAMO V BRANJE Samo Skralovnik IZ BESEDE. BIBLIČNI SLOVARČEK	40
PRIPOROČAMO V BRANJE br. Jan Dominik Bogataj RAZLAGE EVANGELIJEV	41
MOLITEV Z BOŽJO BESEDO Delavnice molitve in življenja	42

BOŽJA BESEDA DANES je katoliška biblična revija,
ki jo izdaja Zavod Biblično gibanje s podporo SŠK.
Izhaja trikrat letno.

Revijo lahko naročite ali odjavite po pošti
na naslov gibanja in uredništva.

NASLOV ZAVODA IN UREDNIŠTVA:
Zavod Biblično gibanje
Poljanska cesta 2, 1000 Ljubljana
info@biblicnogibanje.si
www.biblicnogibanje.si
www.facebook.com/biblicnogibanje.si

UREDNIŠKI ODBOR:

Vlasta Doležal Rus, Zlata Krašovec, Tatjana Rupnik

ODGOVORNI UREDNIK: dr. Samo Skralovnik

GLAVNI UREDNIK: dr. Maksimilijan Matjaž

LEKTORIRANJE: Barbara Skralovnik

FOTOGRAFIJE: Avtorji uporabljenih fotografij so navedeni
pod fotografijami.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Ben Ostrower (Unsplash)

OBLIKOVNA ZASNOVA: Branka Smodiš

PRELOM IN PRIPRAVA ZA TISK: Robert Rošker

TISK: Salve, d. o. o., Ljubljana

Priporočen je prostovoljni dar za pokritje stroškov izhajanja revije.
Transakcijski račun pri Delavski hranilnici: SI56 6100 0002 0986006

foto: Jure Viližnik

UVODNIK Maksimilijan Matjaž

BOG SE NE KESA SVOJEGA KLICA

Priznam, da sem se v zadnjih mesecih, ko sem se moral soočiti s čisto novimi izzivi in s kar radikalno spremembo svoje poklicne orientacije, večkrat spomnil na Pavlove »preobrate«. Tudi on je velikokrat stal pred Novim in se je lahko opiral zgolj na Božjo zvestobo. Vso dobo odraščanja je posvetil študiju Postave, se učil na pamet ne samo njenih izrekov, ampak tudi razlag modrih, se boril za ohranitev vseh najmanjših znamenj, ki so pričala o izvoljenosti njegovega ljudstva, potem pa je v trenutku neki drug Klic vse postavil na glavo: Postava ne velja več in judje niso nič boljši in od Boga ne bolj ljubljene kot drugi narodi. Bila so potrebna dolga »tiha leta« sestopanja pred Bogom in pred brati, da je lahko sprejel oznanilo, da se z lastno močjo in pobožnostjo ne bo mogel rešiti greha samozadostnosti in da je Bog tisti, ki ga ne samo kliče v občestvo – v novo življenje, ampak mu ga je v svojem sinu Jezusu tudi že podaril. Že takrat ko ga je še preganjal, »ko smo (bili) še grešniki« (Rim 5,8).

V takšni perspektivi lahko tudi svoje nenadno slovo od akademskih izzivov in zahtev, za katere sem se večji del svojega življenja usposabljal, počasi lažje razumem in prepoznavam kot priložnost, da v besedi, ki sem se je sicer učil

izgovarjati v vseh mogočih jezikih, odkrijem še globlji pomen – verjetno tisti zadnji, ki postaja »kruh za življenje sveta« (Jn 6,51). Ta pomen raste bolj kot iz vedenja iz deljenja, bolj kot iz razlaganja iz poslušanja, bolj kot iz ponavljanja iz življenja, bolj kot iz sebe iz drugih, bolj kot iz rasti iz umiranja. Hvaležen sem Duhu, da me je odprl za Gospodovo besedo o pšeničnem zrnju (Jn 12,24) in mi jo predstavil kot povzetek evangelija in kot temeljno usmeritev novega poslanstva. Razkrije namreč način delovanja novega življenja. Samo življenje, ki gre iz sebe in preko sebe, je dejansko vredno, da se imenuje življenje; resnično zaživimo lahko le, če se osvobodimo strahu zase, če lahko sprejmemo drugega kot brata in sestro, če se prepoznamo v občestvu kot deli Kristusovega Telesa.

O pestrosti in bogastvu življenju tega Telesa pričuje tudi poletna številka naše revije. Posvečena je dialogu – tako s podobnim kot z različnim. Dialog je napor, a hkrati blagoslov. Velikokrat se zdi, da je neuspešen, da se dogaja med gluhi in slepi. Vendar se zanj splača truditi – ker nas presega, ker je utemeljen v Njem, ki »se ne kesa svojih milostnih darov in svojega klica« (Rim 11,29). Ker se odvija po logiki pšeničnega zrna. • • •

SEM MAR JAZ VARUH SVOJEGA BRATA?

Razmišljanje ob misli: »Judje, naši starejši bratje«

Sem peti in najmlajši otrok v družini. Ne le da imam starejšega brata, imam tudi tri starejše sestre. Kar hočem povedati, je, da sem se kot otrok in pubertetnik sprehajal po uhojenih poteh. Večino bitk, če ne kar vse, ki jih otrok običajno bije s svojimi starši, so pred menoj izbojevali že starejši sorojenci. Morda izraz »izbojevali« ni najbolj posrečen, saj nekako predvideva, da je tisti, ki je kaj izbojeval, tudi zmagal, zmage in porazi pa so v otroško-starševskih bitkah precej nejasno definirani in dostikrat zgolj navidezni.

Tako torej kot »Gregec« nisem odkrival novih smeri, niti nisem vedel, da jih lahko oziroma da bi jih pravzaprav moral. Povsem nehote, nevede, nezasluženo in nič hudega ne želeč ne sluteč sem sledil stopinjam ter užival v markiranih poteh in sumljivih stranpoteh, ki so se odpirale pred menoj in me vodile proti odraslosti.

Dokončno sem to ozavestil, ko mi je umrl oče in smo zbrani ob krsti obujali in izmenjavali spomine nanj ter na otroška leta. Ob koncu enega teh pogovorov mi je najstarejša sestra, lahko rečem, kar postavila diagnozo: »Ti si imel čisto drugega očeta kot jaz!«

Bil sem sicer malo šokiran, a zdaj, ko so moji otroci prišli v leta, ko vsaj s starejšimi že delamo »analize bitk«, se zavedam, da sem se tudi očetovstva seveda učil in da sta se moj pristop in večina ob vsakem otroku malo spreminjala in dopolnjevala. Če se nekoliko nerodno izrazim po matematično: ljubezen do otroka je konstanta, vzgoja pa je recipročno pogojena spremenljivka.

Med mojim starejšim bratom in mano so štiri leta razlike, ki so sedaj, ko sva že oba preko petdeset, tako rekoč neopazne, v času otroštva, predvsem pa pubertete so bila to svetlobna leta, ki so naju ločevala, kot da sva vsak na svojem planetu. Oziroma če sem natančen in iskren, je bil brat planet, jaz pa njegov satelit, ki se ga je skušal na vse možne načine znebiti in zabrisati iz svoje orbite. Bil je obsojen name in na moje spremstvo, včasih zaukazano od staršev, še večkrat pa izsiljeno iz moje strani. Za mlajšega je starejši brat idol,

za starejšega pa mlajši nočna mora, ki jo mora prenašati vsak dan oz. cele dneve.

Leta so, kot rečeno, naredila svoje, med nama že dolgo ni nobenih jarkov ali okopov, ni travm, le smešni spomini. Razlika je le v zapisu datuma na osebnih dokumentih. Še vedno pa ga, sploh po očetovi smrti, povprašam za nasvet in mnenje, kajti gaz je gaz in včasih vsaka stopinja izkušnje šteje.

Zdaj se brez dvoma že sprašujete, čemu vas silim, da z menoj prepevate »Kje so tiste stezice?« in »O, mladosti moja, kam odšla si, kje si?«, ter zakaj tovrstne besede prebirate v članku, ki bi se moral ukvarjati z Božjo besedo. A takoj ko ste se to vprašali, ste si – upam – tudi že odgovorili.

Misel, da so »judje naši starejši bratje«, seveda zveni lepo, skorajda ekumensko, in bo lepo in toplo sprejeta na vsakem srečanju biblične skupine

Večino bitk, če ne kar vse, ki jih otrok običajno bije s svojimi starši, so pred menoj izbojevali že starejši sorojenci.

Na neki načelni ravni ni težko izjavljati in zatrjevati, da smo si vsi ljudje »bratje in sestre«.

foto Josh Appel (Unsplash)

in sleherni debati, povezani s Svetim pismom. A če te misli niste spustili in premislili skozi dejanske sorodstvene odnose (skozi meso in kri, ki jima ne moreš ubežati, pa če ti je družina, v katero si se rodil, vseh ali ne), potem je to zgolj floskula oziroma fraza, ki pa se – kot nam je zgodovina žal dokazala – lahko razraste do strašljivih dimenzij. Na floskulah pa si iz dneva v dan pobožno razbijamo zobe. Seveda nam na neki načelni ravni ni težko izjavljati in zatrjevati, da smo si vsi ljudje »bratje in sestre«, a bleščeči milni mehurček take izjave hitro poči in se razblini ob prvem stiku z muslimanskimi begunci ali kitajskimi prodajalci ali protestniki pred parlamentom ali sodelavcem, ki je gej, včasih pa zadostujeta že slab dan in zoprni sosed.

Seveda smo pripravljeni teološko debatirati o ekumenizmu, a kaj ko se zadnje čase (vsaj v Sloveniji) še katoliki med seboj ne znamo dogovoriti, kakšna maša je prava, kako po vseh pobožnih predpisih prejeti sveto obhajilo, in se sprašujemo, ali Bog res govori zgolj latinsko. Kje šele je, vas vprašam, bratska sloga s pravoslavnimi brati in protestanti?! (Hiter kviz: ali veste, koliko različnih protestantskih in reformiranih cerkva je registriranih v Sloveniji? Znete naštetih vsaj tri?)

Seveda vsi prikimamo, ko slišimo, da so judje naši starejši bratje, saj imamo skupnega Očeta. Seveda so judje naši starejši bratje, saj Stara zaveza zavzema večinski del Svetega pisma. Seveda so judje naši starejši bratje, saj z branjem Stare zaveze sledim »markiranim potem in sumljivim stranpotem«, če lahko citiram kar samega sebe in v citiranju še nadaljujem: »Gaz je gaz in včasih vsaka stopinja izkušnje šteje.« Seveda hodimo k starejšim bratom po nasvet, a z drobnostjo in nadvse pomembno razliko: naš Oče – ali še boljše Oče naš: *Abba* – ni v krsti, ni v grobu, skratka: ni mrtev.

Ob prebiranju Božje besede se pogosto spomnim sestrine »diagnoze«: »Ti si imel čisto drugega očeta kot jaz!« Zdaj sem seveda v nevarnosti, da me obtožite, da Boga, ki ga je Njegov Edinorojeni Sin, ki smo mu bratje in prijatelji, imenoval za popolnega (Mt 5,48), smatram za nepopolnega, za Očeta, ki se očetovstva šele uči, pa naj vaše morebitne dvome razbijem s še enim svojim citatom, namreč da je »ljubezen do otroka konstanta, vzgoja pa je recipročno pogojena spremenljivka«.

V svoji nepopolnosti seveda ne znamo in ne zmoremo opisati popolnega Boga, ki ga »ni nikoli nihče videl« (Jn 1,18), zato mu pripisujemo precej človeških lastnosti: srd in jezo (Ezk 5,13), ljubosumnost (Joz 24,19) in celo kesanje (Jon 3,10), pa seveda tudi veselje (5 Mz 28,63), zvestobo (Neh 9,33) in kako-pak ljubezen (2 Krn 2,10). In vsega tega sem se tudi sam učil, naučil in se še učim.

Če ste imeli dobre in ljubeče starše, niste nikoli imeli občutka, da se morate, če ste bili edinci, boriti za njihovo ljubezen ali pa s sorojenci tekmovati za njihovo naklonjenost. Če ste rasli v zdravi družini, nikoli niste ne sebi ne drugim merili časa, ki ga je kdo preživel v materinem naročju ali očetovem objemu, saj ste vedeli, da vam tako naročje kot objem, kljub temu da si ga delite z brati in sestrami, pripadata.

Ko se torej »crkljate« v Očetovem naročju, se zavedajte, da vam je naročje ogrel že starejši brat. Naj zaključim z mislijo in nekaj vprašanji: Bratske (in družinske) vezi so na preizkušnji in rade popokajo, ko pride do pogovorov o dediščini. Smo mi, ki smo »dediči« obljub, odrešenja, Božjega kraljestva in večnega življenja, pripravljeni deliti dediščino s svojimi »starejšimi brati«? Na kakšen način? Kako deliti dediščino z nekom, ki se ji je odpovedal in jo zavrača? •••

*Gaz je gaz
in včasih vsaka
stopinja
izkušnje šteje.*

*Ko se torej
»crkljate«
v Očetovem
naročju,
se zavedajte,
da vam
je naročje ogrel
že starejši brat.*

*Smo mi,
ki smo »dediči«
obljub ...,
pripravljeni
deliti dediščino
s svojimi
»starejšimi
brati«?*

foto: Andrew Medichini (Pinterest)

PAPEŽ FRANČIŠEK V DIALOGU Z JUDOVSTVOM

Koncil je z
izjavo *Nostra
aetate* začrtal
pot: »da«
ponovnemu
odkritju
judovskih
korenin
krščanstva.

Papež Frančišek nadaljuje in utrjuje dialog z judi, ki ga je začrtala koncilsko izjava *Nostra aetate*. Ni nepomembno, da se je kmalu ob začetku mandata srečal z zanimivo obtožbo rimskega rabina v priložnostnem intervjuju, češ da je s svojim sporočilom o dobrem Bogu kristjanov nevaren, saj potem judovski Bog ostane strogi Bog. Papež Frančišek tako še bolj močno poudarja duhovno bratstvo izvoljenega ljudstva in Kristusove Cerkve in izven tega ne odpira veliko tem o judih. Pričujoča besedila dopolnjujejo dejanja svetega očeta, kot sta obisk rimske sinagoge in vsakoletna izmenjava voščil ob judovski pashi.

JUDOVSKÉ KORENINE

Ob svojem prvem obisku rimske sinagoge kot rimski škof želim izraziti vam in vsem judovskim skupnostim bratski pozdrav miru od rimske

cerkve in vseh katoličanov. Naši odnosi so mi zelo pri srcu. ... V medverskem dialogu je poglavitno, da se kot bratje in sestre srečujemo pred našim Stvarnikom in ga hvalimo, da se medsebojno spoštujemo in cenimo ter si prizadevamo sodelovati. V judovsko-krščanskem dialogu obstaja edinstvena in značilna vez, povezana z judovskimi koreninami krščanstva. Zato se morajo judje in kristjani še toliko bolj počutiti kot bratje, ki jih povezuje isti Bog in bogata skupna duhovna dediščina. ... Želim si, da bi duhovna bližina in vzajemno poznavanje ter spoštovanje med našima dvema verskima skupnostma vedno bolj rastli. (Obisk rimske sinagoge, 17. januar 2016)

SISTEMATIČEN DIALOG

Pred kratkim smo obhajali petdeset let od objave koncilске izjave *Nostra aetate*, ki je omogočila

sistematičen dialog med Katoliško cerkvijo in judovstvom. Ob obletnici sem na Trgu sv. Petra pozdravil judovske predstavnike z naslednjimi besedami: »Brezbrižnost in nasprotovanje sta se v teh petdesetih letih spremenila v sodelovanje in dobrohotnost. Namesto sovražniki in tujci smo postali prijatelji in bratje.« Koncil je z omejenjo izjavo začrtal pot: »da« ponovnemu odkritju judovskih korenin krščanstva; »ne« vsaki obliki antisemitizma in obsodbo vsake iz njega izvirajoče žalitve, diskriminacije in preganjanja. Izjava *Nostra aetate* seveda ni razrešila vseh teoloških vprašanj, pa vendar je ponudila pomembno spodbudo za nadaljnja nujna premišljevanja. ... Teološka razsežnost judovsko-katoliškega dialoga si zasluži vedno večje poglobitve. Vse, ki so v ta dialog vključeni, spodbujam, da bi svoje delo nadaljevali z razločevanjem in vztrajnostjo. Prav s teološkega vidika se namreč jasno pokaže neločljiva vez, ki povezuje kristjane in jude. Da bi kristjani razumeli sami sebe, ne morejo neupoštevati judovskih korenin. In Cerkev, četudi izpoveduje zveličanje preko vere v Kristusa, priznava nepreklicnost Stare zaveze in nenehne ter zveste ljubezni Boga do Izraela. (Obisk rimske sinagoge, 17. januar 2016)

DIALOG BESED IN DEJANJ

Tora izraža očetovsko in notranjo ljubezen Boga. To je ljubezen, sestavljena iz besed in konkretnih dejanj, ljubezen, ki postane zaveza. In prav beseda zaveza je bogata s pomeni, ki nas združujejo. Bog je največji in zvesti zaveznik. ... Tudi pričujoča izdaja je sad zaveze med osebami različnih narodnosti, starosti in veroizpovedi, ki so znali sodelovati skupaj. Bratski in institucionalni dialog med judi in kristjani je sedaj že trden in učinkovit ter se krepi z rednim sodelovanjem. Pričujoči dar je lep dokaz tega dialoga, ki se ne izraža samo z besedami, ampak tudi z dejanji. (Rabinu Abrahamu Skorki ob novem prevodu Tore, 23. februar 2017)

KRISTJAN NI ANTISEMIT

Kot sem že večkrat poudaril, kristjan ne more biti antisemit. Naše korenine so skupne. Bilo bi protislovje vere in življenja. Skupaj smo namreč poklicani k prizadevanju, da bo antisemitizem izgnan iz človeške skupnosti. Vedno sem želel poudariti pomen prijateljstva med judi in katoličani.

Utemeljeno na bratstvu, ki je ukoreninjeno v zgodovini zveličanja, se prijateljstvo konkretizira v vzajemni pozornosti. Z vami bi se rad zahvalil Darovalcu vsakega dobrega za dar našega prijateljstva, ki je spodbuda in gonilo dialoga med nami. ... Pogovarjati se z drugimi in moliti za vse – to so naša sredstva za spreminjanje kopij v kose. ... Danes namreč ni čas nasilnih in ostrih rešitev, ampak je ura za začetek potrpežljivih procesov sprave. To je temeljna naloga, h kateri smo vsi poklicani. (Nagovor kavkaškim gorskim rabinom, 5. november 2018)

RABINI IN ŽUPNIKI SKUPAJ

Do sedaj se je judovsko-krščanski dialog pogosto odvijal v okolju, bolj dodeljenem strokovnjakom. Specifična poglobitev in poznavanje sta bistvena, a nista dovolj. Ob tej poti je treba hoditi po še eni, širši, kjer se razdajajo sadovi, da dialog ne bi ostal izključna pravica nekaterih, ampak bi postal rodovitna priložnost za mnoge. Prijateljstvo in dialog med judi in kristjani sta namreč poklicana prestopiti meje znanstvene skupnosti. Bilo bi lepo, na primer, če bi rabini in župniki s svojimi skupnostmi v istem mestu delovali skupaj v službi potrebnih in v pospeševanju poti miru in dialoga za vse. (Nagovor ob 50. obletnici smrti kardinala Bea, promotorja dialoga z judovstvom, 28. februar 2019)

NAŠI TRPEČI BRATJE

Judovski narod je v zgodovini veliko trpel. Bil je izgnan, preganjan. V prejšnjem stoletju smo videli veliko krutosti, ki so bile storjene temu narodu. Vsi smo bili prepričani, da se je to končalo. A danes se ponekod ponovno pojavlja navada preganjanja judov. Bratje in sestre, to ni ne človeško ne krščansko. Judje so naši bratje. Ne smemo jih preganjati. Ste razumeli? (Kateheza na splošni avdienci, 13. november 2019)

PRIJATELJSKE VEZI

Vsemogočni, ki je osvobodil svoje ljubljeno ljudstvo iz suženjstva in ga vodil v obljubljeno deželo, naj vas spremlja tudi danes z obiljem blagoslovov. Pri obnavljanju prijateljskih vezi in zavezanosti najšibkejšim v naši družbi, zlasti v tej preizkušnji, ki jo vsi preživljamo, vam zagotavljam svoj spomin in vas prosim, da še naprej molite zame. (Voščilo rimskemu rabinu ob pashi, 6. april 2020) •••

Teološka razsežnost judovsko-katoliškega dialoga si zasluži vedno večje poglobitve.

Vedno sem želel poudariti pomen prijateljstva med judi in katoličani.

Judje so naši bratje. Ne smemo jih preganjati. Ste razumeli?

JAGNJE POSTANE SLUŽABNIK¹

Izraelci so na začetku svoje zgodovine nekaj časa živeli v Egiptu. Ko so jih Egipčani začeli zatirati, je Bog njihovih očetov, Bog Abrahamov, Bog Izakov in Bog Jakobov, posegel v zgodovino, da jih je izpeljal v obljubljeno deželo Kanaan.

V svoji deželi bi mogli v vsej svobodi služiti svojemu Gospodu. Vendar so se mu znova in znova izneverjali. Nazadnje zanje ni bilo več pomoči in jih je prepustil v roke Asircem in Babiloncem. Odvedli so jih v izgnanstvo, Asirci leta 721 pr. Kr. prebivalce severnega kraljestva, sto petdeset let kasneje pa Babilonci ljudstvo južnega kraljestva. Ti so lahko živeli strnjeno in so ob pomoči duhovnikov in prerokov ohranjali svojo vero in običaje. Šli so vase in spoznali, da so izgubili tempelj in domovino zaradi nezvestobe Bogu. V talilnici trpljenja so doživeli globoko duhovno prenovo.

V izgnanstvu so spoznali babilonske pripovedi o nastanku sveta in človeka, o smislu življenja, o trpljenju in sreči ... Vsebovale so modrost velikih mislecev, kakršen je bil na primer Zaratustra. Sami pa so hranili in prebirali izročila svojih prednikov o poti z Gospodom, ki jih je izbral, vodil in reševal. Očistili so babilonske zgodbe s svojim mnogo bolj vzvišenim poznavanjem Boga in jih vključili v svoje svete spise. Tako se je polagoma oblikovalo Sveto pismo kot sad Božjega navdiha in njihovega razmišljanja. Prvo je nastalo Mojzesovo Peteroknjižje kot korenina, iz katere so zrasle druge knjige Svetega pisma.

Zaklad vere je bilo mogoče ohraniti le z zvestobo za ceno žrtve. Knjiga preroka Daniela nam predstavi štiri bistre judovske mladeniče, ki so bili sprejeti v kraljevo službo. Tam so jih postavili pred odločitev, ali se poklonijo njihovim malikom ali jih vržejo v ognjeno peč. Pripravljeni so bili žrtvovati svoja življenja. Sredi ognja so molili, da bi Bog njihovo žrtev sprejel kot daritev žrtvenih živali, ki jih v izgnanstvu niso mogli darovati. In Bog je rešil svoje zveste častilce.

V knjigi preroka Drugega Izaija se pojavi tudi skrivnostna oseba, Gospodov služabnik, ki je predstavljen kot žrtev za grehe sveta. Kot jagnje vzame nase krivdo ljudstva, zadoščuje zanje in jih opraviči pred Bogom. Novozavezni pisci so v njem prepoznali Jezusa Kristusa.

Ob svojem času je Bog obrnil usodo izgnancev. Po Drugem Izaiju je napovedal: »Tolažite, tolažite moje ljudstvo, govori vaš Bog. Govorite hčeri jeruzalemski na srce in ji kličite, da je dokončana njena tlaka, da je poravnana njena krivda, ker je prejela iz Gospodove roke dvojno kazen za vse svoje grehe.« (Iz 40,1-2) Tlaka se je končala, ko je perzijski kralj Kir 539 pr. Kr. dovolil izgnancem, da se vrnejo v domovino. Pod vodstvom duhovnika Ezra in upravitelja Nehemija so zgradili nov tempelj ter obnovili bogoslužje, hkrati pa utrdili duhovne temelje skupnosti. Toda preroki so napovedovali prihodnje Gospodove posege, ki so jih evangelisti videli uresničene šele v Jezusu Kristusu: »Glejte, pošljem svojega angela, da pripravi pot pred menoj. In naglo bo stopil v svoje svetišče Gospod, ki ga iščete, ter angel zaveze, po katerem hrepenite. Glejte, prihaja, govori Gospod nad vojskami.« (Mal 3,1) ...

V NASLEDNJI ŠTEVILKI
bomo spoznali ključ
Bog – Stvarnik svobode.

¹ Prirejeno po Kustić, Živko. Prev. 2000. *Mali ključ Svetega pisma*. Maribor: Slomškova založba.

ZGODOVINSKOST VSTAJENJA JE ZAME KOT VERNIKA KLJUČNA

V številki, posvečeni judovskim koreninam krščanstva, smo k besedi povabili dr. Aleša Mavra, fakultetnega predavatelja, vsestransko lucidnega pisca, ki ga lepo opiše pregovor iz talmudskega traktata *Izreki očetov*, in sicer da je kot »ometan zbiralnik (vode), ki ne prepusti niti kapljice« (mAv 2,11). Izrek opisuje Eliezerjev odlični spomin, ki ni »prepustil« niti besedice.

Spoštovani Aleš Maver, prosim, predstavi se bralcem revije *Božja beseda danes*.

Sem Štajerec, potomec Štajercev in Primorcev, rodil sem se leta 1978 v Mariboru. Otroštvo in mladost sem preživel v Framu, kjer sem guli osnovnošolske klopi. Ker je bilo to takrat modno, sem se kljub že takratni ljubezni do jezikovnih in humanističnih predmetov vpisal na mariborsko II. gimnazijo, ki je bila zaznamovana precej naravoslovno. Tam me je potem najbolj zaznamoval pouk slovenščine in (fakultativne) latinščine. Po maturi sem slovenščino in latinščino ob teologiji tudi študiral. Med študijem sem bil dobro leto

redovni kandidat križniškega reda. Na to obdobje imam v celoti gledano zelo lepe spomine. Prve pedagoške izkušnje sem si nabiral na gimnazijah v Želimljah in nekoliko pozneje v Celju, kjer sem bil še zelo zelen. Doktoriral sem iz antične zgodovine. Že pred tem sem začel mučiti študentke in študente mariborske Filozofske fakultete z latinščino, nekaj let zatem še s staroveško zgodovino, kar počnem še danes. Moja strast je spremljanje domače in svetovne politike, kar je dediščina dejstva, da sem kot mulec doživel demokratične spremembe ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let. Zelo rad se vozim

z vlakom, posebej po Nemčiji, čeprav se bojim, da bom moral ta konjiček zaradi poškodbe roke za nekaj časa dati na stranski tir.

V zadnjih letih, še posebej po drugem vatikanskem zboru, večkrat slišimo, da so judje naši (starejši) bratje. Nekateri avtorji drugače zatrjujejo, da med judovstvom pred porušenjem templja leta 70 in judovstvom danes, ki ga imenujemo tudi rabinizem, ni veliko vzporednic; da imamo torej judovstvo drugega templja, ki je izginilo, nastala pa sta dva nova dva monoteizma, judovstvo (kot ga poznamo danes) in krščanstvo. Ali to razmišljanje drži vodo?

Seveda je razkorak med judovstvom drugega templja in današnjim rabinskim judovstvom znaten. Vendar moram priznati, da sem se z razmišljanjem, češ da sta po letu 70 po Kr. v bistvu nastali dve novi verski izročili, krščanstvo in rabinsko judovstvo, srečal šele sorazmerno pred kratkim. Govorico o »starejših bratih« sem po drugi strani posvojil sorazmerno zgodaj, ker me je judovstvo na neki točki v srednji šoli zelo očaralo. Seveda sem si takrat kontinuiteto med judi iz svetopisemskih časov in današnjimi judi predstavljal veliko preprosteje, kot je verjetno v resnici. Pri sintagmi o »starejših bratih« gre po mojem mnenju predvsem za poskus, kako pojasniti in razelektirati odnos, ki je v resnici strahovito zapleten in hkrati za krščanstvo odločilnega pomena. Na ravni vsakdanjega življenja bi ga vsekakor priporočal tudi v prihodnje.

Aprila je potekal simpozij Judovsko-krščanski viri in razsežnosti dialoga, kjer si imel prispevek z naslovom *Od Jakoba do Markiona. Dvoumnosti odnosa med kristjani in judi v prvih stoletjih Cerkve. Med drugim zapišeš, da je »dvoumnost odnosa med starejšimi in mlajšimi brati položena krščanstvu v zibelko«. Kakšna je narava te dvoumnosti odnosa?*

Mislim, da je v vsej zgodovini krščanstva odnos do judovstva najpomembnejši, najzahtevnejši in najbolj dvoumen. Paradoks je v tem, da krščanstva brez judovstva ni, obenem pa brez ločitve

od njega ni mogoče govoriti o krščanstvu kot samostojnem verskem izročilu. Krščanstvo judovstvu, poenostavljeno povedano, dolguje vse, obenem pa se mora od njega ločiti, kar ni preprosto. O tem je še toliko težje govoriti po izkušnji šoe in Auschwitza, kjer se postavlja vprašanje soodgovornosti dolgih stoletij krščanskih protijudovskih stereotipov za to človeško katastrofo. Ampak ne glede na to krščanstvo mora poudarjati svojo različnost od judovstva kljub skupni dediščini, pri tem pa živeti s paradoksom, da je bil njegov utemeljitelj skupaj s celotno »prvo postavo« jud, da si prisvaja starozavezno dediščino in se šele z njo legitimira in da je bil nadaljnji obstoj judovstva kljub uveljavitvi krščanstva vseskozi nekak tujek za krščansko samorazumevanje, kar je sv. Avguštin sicer zasilno rešil s teorijo o »judih kot pričah«. Vsi ti paradoksi bodo judovsko-krščanski odnos obremenjevali tako rekoč do konca časov in v človeški sferi niso povsem rešljivi.

Nedavno so v Judejski puščavi po malo več kot pol stoletja ponovno odkrili nekaj fragmentov Kumranskih rokopisov. Preučevanje teh in seveda drugih izvenbibličnih besedil je vrglo novo luč na razumevanje začetkov krščanstva, ki se še močneje kaže kot vpeto v judovske korenine. Toda vsa ta izvenbiblična apokrifna in druga besedila so hkrati priče oblikovanja zgodnjega krščanstva znotraj zelo pluralnih in različnih pogledov, kjer na mizi niso bile samo možnosti, ki jih poznamo danes in se zdijo samoumevne. V nekem članku zapišeš, da so »notranji spori in delitve krščanska občestva spremljali domala od prvih korakov«.

Omenjena trditev, ki sem jo zapisal, je seveda suho razmišljanje zgodovinarja, ki se deloma tepe z uveljavljeno predstavo, da je v Cerkvi do vzhodnega in zahodnega razkola vladala edinost. Mislim, da takšno razmišljanje pogosto podceni pluralizem krščanskih skupnosti. Je pa res, da je prevladujoča, recimo ji kalcedonska smer, ki je podlaga vsem največjim krščanskim skupnostim današnjega časa, izrisala lok lastne zgodovine, ki deluje prepričljivo premočrtno. Ampak že v najzgodnejših desetletjih krščanstva se pojavljajo

Krščanstvo judovstvu, poenostavljeno povedano, dolguje vse, obenem pa se mora od njega ločiti, kar ni preprosto.

zelo različni pogledi zlasti na odnos do judovstva na eni in do kulturnih predstav večinske poganske okolice na drugi strani. Tukaj bi v navezavi na prej povedano izpostavil predvsem, da si danes absolutno ne moremo predstavljati vseh razsežnosti odločitve, da skupnosti Jezusovih privržencev od svojih novih članov ne bodo več zahtevale spoštovanja ključnih judovskih kulturnih predpisov vključno z obrezovanjem, kar naj bi sprejel »apostolski koncil« v Jeruzalemu na pobudo misijonarjev, ki so tako že ravnali. Tukaj puščam ob strani povsem drugačno interpretacijo razmerij Paule Fredriksen. Zelo verjetno je, da je šlo za korak, ki je omogočil poznejšo ekspanzijo krščanstva, saj je prav strogost kulturnih predpisov številne »bogaboječe« v antičnem svetu odvrčala od dokončne priključitve judovstvu. Toda po drugi strani se je s tem začel mukotrpen proces ločevanja, ki je vodil tudi k izključnemu prisvajanju starozavezne dediščine, kot ga razbiramo že iz Barnabovega pisma, in s tem h konfliktnemu razmerju do judovstva. Vrhunec vsega tega je bil Markionov radikalni predlog popolnega rezanja popkovine, ki pa je morda enako presenetljivo, kot je prišlo do odločitve za opustitev judovskih kulturnih praks, doživel odločno zavrnitev. Ni presenetljivo, da Markion danes uživa sloves enega najizvirnejših zgodnjih krščanskih teologov, je pa treba poudariti, da je zavrnitev njegovih stališč navadno pripeljala do povzdiga pomena »zgodovinskih« judov in do zaostritve odnosa kristjanov do judov iz njihove dejanske sodobnosti.

Krščanski kanon je bil določen relativno pozno. To morda niti ni zelo neobičajno, še posebej če imamo v mislih, koliko časa je potekal podoben proces pri judih. Čeprav ni popolnoma jasno, na kakšen način se je izbrusil in oblikoval krščanski kanon ter kdaj povsem točno lahko govorimo o trdno zasidrani normi, po drugi strani vseeno lahko govorimo o relativno hitrem »usidranju« Marka, Mateja, Luka in Janeza. Npr. konec drugega stoletja zbirko štirih evangelijev goreče zagovarja Irenej. Ali imamo kakšne druge zgodovinske vire, ki govorijo o tem?

Kanon je seveda pomemben, vendar bi si drznil reči, da se mu v razpravah o zgodnjem

krščanstvu pogosto pripisuje prevelika teža. Zdi se mi, da je obešanje na njegovo domnevno pozno izoblikovanje pogosto v funkciji poskusov spodmikanja temeljev krščanskega sporočila, o čemer bova govorila še v nadaljevanju. Pri tem pa, kot pravilno izpostavljaš, dvomi morda obstajajo na robovih kanona, denimo pri Knjigi razodetja, Judovem pismu ali Hermovem Pastirju, ne pa v samem jedru, pri evangelijih. Tu apokrifni evangeliji v glavnem niso predstavljali resne konkurence kanoničnim, predstava, ki jo je v širši javnosti uveljavljal Dan Brown, češ da je do Konstantina za vpliv bolj ali manj enakovredno tekmovala množica besedil, pa je povsem napačna. Pred Irenejem lahko kot pomembna pričevalca za oblikovanje kanona evangelijev navedemo vsaj Ignacija Antiohijskega in Papijo iz Hierapole iz prve polovice 2. stoletja, prav tako je Irenejev starejši sodobnik Tacijan že v 2. stoletju sestavil odmevno evangelijsko harmonijo. Seveda ostajajo vznemirljiva vprašanja o razmerju med sinoptiki in janezovskim izročilom, žal že pokojni Klaus Berger je recimo vehementno zagovarjal tezo, da je izdelana Janezova teološka vizija Jezusovega delovanja časovno pred sinoptično, kar pa ni večinsko mnenje. Zanimivo je tudi spraševanje, ali Jezusovo delovanje bolje povzame na Galilejo osredotočena pripoved sinoptikov ali bolj na Judejo usmerjena janezovska. Ampak glede posebne veljave štirih evangelijev ni bilo dvoma.

Na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru poučuješ predmete iz zgodovine starega veka in latinščino, občasno tudi cerkveno in kulturno zgodovino. Tudi sam sem pred leti študiral zgodovino (in teologijo). Spomnim se, da smo tisti čas še imeli predavanja na temo »zgodovinski Jezus«. Kako je danes, se mora Jezus še »braniti« pred zgodovinarji?

Sam besedno zvezo »zgodovinski Jezus« razumem nekoliko drugače, kot je verjetno mišljena v tem vprašanju. Gre za tisto, kar lahko gotovega izluščimo o življenju in delovanju Jezusa iz Nazareta iz virov, ki so nam na razpolago, v prvi vrsti seveda iz evangelijev. V tvojem vprašanju pa gre verjetno bolj za tok v zgodovino-pisju in širše, kjer se skuša Jezusu sploh odreči

Apokrifni evangeliji v glavnem niso predstavljali resne konkurence kanoničnim.

*Sveto pismo
predstavlja
temeljni
izraz verskih
predstav naših
zemljepisnih
širin skozi
dolga stoletja.*

zgodovinski obstoj. Pri tem gre za globok nespo- razum. Če primerjamo obseg virov za Jezusa kot zgodovinsko figuro z obsegom virov za druge antične osebnosti, ugotovimo, da je virov dovolj ali celo zmerno veliko. Če bi postavljali pod vprašaj Jezusov obstoj, lahko postavimo pod vprašaj tudi obstoj marsikaterega Grka ali Rimljana, kjer to običajno nikomur ne pride na misel. Vendar sta se pri gorečnosti nekaterih, da bi dokazali Jezusovo mitološkost, v glavnem zmešali dve nezdružljivi ravni. Z zgodovinskega vidika o obstoju Jezusa iz Nazareta ne more biti resnega dvoma. Ravno tako pa je dejstvo, da mu je sprva majhen, nato pa vedno večji krog privrženecv začel pripisovati božanske lastnosti, dokler ni že nekaj desetletij po njegovem križanju vsaj pri nekaterih dozorelo spoznanje, da gre pri njem za učlovečenega Boga. In kritiki podmene o Jezusovem obstoju po večini zmotno mislijo, da bodo s tem, ko priznajo, da je živel in deloval človek Jezus iz Nazareta, priznali tudi njegovo božanstvo, ki ga zanikajo. Gre

torej za metodološko napako. Vendar je treba priznati, da je ta hiperkritičnost do Jezusa, kljub temu da je največji razcvet doživela v sovjetski znanosti in pri njenih posnemovalcih v socialističnem svetu, tudi v Sloveniji, izšla iz krščanstva samega. Moja razlaga je, da jo je porodilo občutje besa nad prevlado konfesionalnega krščanstva v Evropi v času po verskih vojnah 16. in 17. stoletja. Ni čudno, da se v 18. stoletju potem pojavi nemški profesor orientalskih jezikov Reimarus, ki skuša razstaviti zgodbo o Jezusu na prafaktorje. Njegovi nadaljevalci gredo v tem še dlje, spet tudi znotraj krščanske teologije. Ta radikalna samokritičnost krščanske misli bi seveda zaslužila širšo obravnavo, sklepam pa, da se vsaj deloma napaja tudi pri dejstvu, da je izkušnja starozaveznega izvoljenega ljudstva izkušnja ljudstva, ki je bilo v zgodovini praviloma »tepeno« in je zato svoj položaj in delovanje presojo precej bolj kritično kot velika, zmagovita ljudstva, ki so ustvarjala imperije.

V kolikšni meri je mogoče razumeti zgodovino brez poznavanja duhovne in kulturne klime določenega časa? Ali bi lahko dejal, da je poznavanje Svetega pisma, vsaj v obrisih, pogoj za zgodovinarja?

Zamisel, da je razumevanje zgodovine kakega prostora mogoče brez osnovnega poznavanja duhovnih tokov v njem, mi je kot zgodovinarju tuja. Seveda živimo v Evropi, ki je izpeljala proces ne le ločitve Cerkev in države, marveč celo religije in družbe. Ponekod na naši celini se ta proces še radikalno pogloblja, toda za večino kultur je bilo ločevanje verske komponente bivanja od življenja v družbi nasploh nepredstavljivo. In ker Sveto pismo predstavlja temeljni izraz verskih predstav naših zemljepisnih širin skozi dolga stoletja, bo vsaj osnovno poznavanje tega teksta še dolgo pogoj za razumevanje zgodovinskega dogajanja v njih. Res pa je, da se je stopnja seznanjenosti s svetopisemskimi vsebinami

v zadnjih desetletjih povsod v zahodnem svetu precej zmanjšala. Danes recimo ni mogoče več domnevati, da bosta kralj Salomon ali devica Marija študentu zgodovine kaj bolj domača kot Gilgameš ali kakšno zahodnoafriško božanstvo. Zanimiva je v tem oziru primerjava med upodobitvama Mojzesove zgodbe v filmu *Deset zapovedi* izpred več kot šestdesetih let in v filmu *Eksodus: Bogovi in kralji*, ki je star nekaj let. Cecil B. De Mille je jemal za samoumevno, da njegovi gledalci zgodbo poznajo, Ridley Scott si tega razkošja ni mogel več privoščiti.

Sveto pismo je dolga stoletja skoraj izključni vir vedenja o preteklosti človeškega rodu od začetkov pa tja do grških in rimskih pisnih pričevanj. Kako bi ovrednotil Sveto pismo kot zgodovinski vir? Sveto pismo predstavlja zgodovino izvoljenega ljudstva od Abrahama, preko Egipta, Babilona ... Kako se ta ujema z zgodovinskim pogledom?

Vprašanje Svetega pisma kot zgodovinskega vira je zelo zahtevno. Od časov, ko je bilo, kot praviš, poglavitni vir vedenja celo o svetovni zgodovini in je bilo merilo za določanje mejnikov v njej, kar sploh ni tako zelo daleč nazaj, je preteklo precej vode. Tako se danes tudi sam kot predavatelj zgodovine starega Izraela soočam s temeljnim paradoksom, da praktično vsaka nova knjiga s tega področja predstavlja vsaj dogajanje do 9. stoletja pr. Kr., morda pa tudi še do Jošijevе vladavine, drugače celo v kakšni bistveni potezi. Problem za človeka, ki se ukvarja s starim vekom, sicer ni edinstven. Tudi pri zgodnji rimski zgodovini je osrednje vprašanje, ali boš sledil osrednjemu viru, zgodovinarju Titu Liviju, ki streže s številnimi dogodkovnimi in kronološkimi podrobnostmi, ali ne. Pri zgodovini izvoljenega ljudstva se je treba najprej odločiti, ali boš v glavnem sledil starozavezni kronologiji ali ne, seveda tudi, ali boš prevzel pripoved o odhodu v Egipt, izhodu iz njega in osvojitvi kanaanske dežele. Sam se odločam za kompleksnejši pristop, kjer je mejnik, po katerem je mogoče bolj ali manj slediti starozavezni zgodovinski pripovedi, čas kmalu po nastanku kraljestev Izrael in Juda oziroma vsaj čas od vladavine kralja Omrija naprej. Kot zgodovinski vir za čas, o katerem govorita,

Odkar so se začeli poslavljati od življenja meni res bližnji ljudje, veliko premišlujem besedila o vstajenju.

foto_Tomaž Rihtar

se tako kažeta predvsem Knjigi kraljev in za njima številni deli preroških knjig, recimo Izaija in Jeremija. Večina preostalih knjig je prvovrsten zgodovinski vir za čas, v katerem so nastale, ne za čas, o katerem govorijo. Tu mislim predvsem na t. i. »devteronomistično zgodovino pisje«, ki je v Stari zavezi seveda ključnega pomena in odraža zamisli iz časa Jošijevega kraljevanja, babilonskega izgnanstva ter obdobja po njem.

Znan si tudi kot izjemno ploden pisec, prevajalec in še bi lahko naštevali. Med zadnjimi knjigami ponudiš »sprehod skozi zgodovino starega veka« z naslovom *Od klinopisa do Teodore*. Kako je bila knjiga sprejeta in kakšne so bile tvoje izkušnje?

Na knjigo kot celoto sem kar ponosen, čeprav je bilo malce domišljavo, da sem se lotil tako dolgega obdobja, pri čemer sem vključil tudi cel kup poglavij, s katerimi se raziskovalno ne ukvarjam. Takšne vrste besedilo je vedno kompilacija, nekateri deli so »zlepljeni« bolj, drugi manj posrečeno. Lahko rečem, da sem z odmevi nasploh zadovoljen. Sorazmerno zadovoljen sem s prikazom začetkov Cerkve v knjigi, priznam pa, da sem bil premalo pozoren na nekatere podrobnosti pri prikazu zgodovine starega Izraela. V osnovi pa bi vseeno še enkrat ubral podoben pristop in sledil »srednji« poti, ki recimo izhod iz Egipta razume kot doživetje sorazmerno majhne skupine ljudi, ki pa je za skupnost pridobilo izjemen pomen.

Božje razodetje, kakor je opisano v Svetem pismu, je torej vseeno neločljivo povezano z zgodovinskim dogajanjem. Kako razumeš odnos med Božjim in človeškim? Kaj zate kot vernika predstavlja Sveto pismo?

Pomena Svetega pisma v svojem življenju vernika in končno človeka, ki piše v slovenščini, skoraj ne morem preceniti. Najbrž gre za knjigo, ki jo vsaj v delih, ki pridejo na vrsto pri katoliškem bogoslužju, najbolje poznam in ki je s svojim jezikom, podobami in miselnim svetom name najbolj vplivala. Kot verjetno pri vsakem kristjanu se je zame skozi čas sicer spreminjalo razmerje v vrednotenju zavez. Spomnim se, da sem kot otrok hotel v Svetem pismu s slikami čim prej priti do Jezusove zgodbe in sem se najprej ustavljal skoraj izključno

ob Novi zavezi. Pozneje je bila nekaj let v središču mojega zanimanja skoraj povsem Stara zaveza. In šele sorazmerno pozno sem se v polnosti spet srečal z Jezusom iz Svetega pisma, ki me od takrat razumljivo najbolj zaposluje in predstavlja zame največji izziv. Odkar so se začeli poslavljeni od življenja meni res bližnji ljudje, veliko premišlujem besedila o vstajenju, ki so, priznam, kar trd oreh. Vodilo mi je misel apostola Pavla iz Prvega pisma Korinčanom, da je, če Kristus ni vstal, naša vera prazna. Zgodovinskost vstajenja je zato zame tudi kot vernika ključna.

Ni skrivnost, da v Svetem pismu, posebej na začetku Stare zaveze, najdemo zgodbe, ki se približajo mitom. Ameriška škofovska konferenca je zapisala: »Kako naj moderni bralci interpretirajo 1 Mz 1–11? Te pripovedi niso niti zgodovina niti mit. Mit je neustrezen izraz, saj ima več različnih pomenov in namiguje na neresnico ... Zgodovina je enako zavajajoča, saj nakazuje, da so se dogodki dejansko zgodili.« Kako dojemaš (in si razlagaš) te zgodbe po eni strani kot zgodovinar, zavezan kriteriju znanosti, in na drugi strani kot katoličan?

Mislim, da dela ameriška škofovska konferenca mitu krivico, ko ga povezuje s pojmom »neresnica«. Sam bi uporabil vrsto drugih izrazov, tega pa ne. Lahko rečem, da sem kot katoličan in zgodovinar po precej dolgem tipanju dosegel skoraj popoln »mir« z začetnimi poglavji Prve Mojzesove knjige, ki jih omenjaš. Odrekel sem se poskusom cenene racionalizacije v slogu žongliranja s tisočletji ali milijardami let kot nadomestki za dneve stvarjenja. Moja osebna razlaga je preprosta. Hebrejci oziroma Izraelci so v svoji zgodovini občutili mogočno Božje vodstvo, tako tudi ob »pradogodku« rešitve iz Egipta. Iz tega so zatem izpeljali gotovost, da je isti Bog, ki jih je vodil iz sužnosti, tudi stvarnik. Še pozneje so dodali gotovost, da je stvarnik vsega in edini Bog. Ni tako bistveno, kdaj so prehodili to pot, danes se zdi, da je monoteistični nazor prevladal šele po izkušnji babilonskega izgnanstva. Ampak pripoved, eno od poročil o stvarjenju, ki se je na tej podlagi oblikovalo, sporoča globoko resnico o svetu in človeku, globljo od časovne umestitve v šest oziroma sedem dni, ki je očitno v funkciji utemeljitve

Zgodovinskost vstajenja je zato zame tudi kot vernika ključna.

obhajanja dneva strogega počitka. To sporočilo je, da je stvarnik dober, da je stvarstvo dobro oziroma zelo dobro in da ima človek v njem posebno mesto, ki pa je zanj sočasno huda preizkušnja, saj si zaradi njega vseskozi želi postati kot Bog, kar vodi v stalno upiranje edinemu Bogu, ki pa je pripravljen odpustiti in človeka ne zapusti. V tem je globoka zgodovinska izkušnja, ki bi jo težko odpravili kot neresnično.

Leta 1920 so Palestino zasedli zavezniki. Leta 1922 je Društvo narodov poverilo upravo (mandat) nad Palestino Veliki Britaniji. Sledi rojstvo države Izrael. Zanimivo je, da so ji nasprotovali mnogi religiozni umi, da je bila to pobuda sekulariziranih judov. Kakšno – zgodovinsko, teološko – povezavo vidiš med Izraelom Svetega pisma in Izraelom sodobnega političnega zemljevida?

Tudi na tej točki je kar nekaj možnih interpretacij. Uradni Izrael je posvojil razumevanje, da pomeni ustanovitev izraelske države leta 1948 vrnitev judov v leta 70 izgubljeno domovino. Seveda je v resnici vprašanje kontinuitete in diskontinuitete veliko bolj zapleteno, kot kažejo že razmisleki o razmerju med judovstvom drugega templja in rabinskim judovstvom, o katerih sva govorila na začetku. Ni sicer mogoče zanikati, da je misel na Jeruzalem kot idealno središče judov živela vseskozi. Hkrati pa se sami zamisli o ustanovitvi judovske države pozna, da je otrok čisto

sekularnega toka nacionalnih gibanj iz druge polovice 19. stoletja, zato njena umestitev v Palestino niti ni bila edina predlagana možnost. Tudi zato poleg izraelsko-palestinskega spora predstavlja največji izziv za Izrael odnos med sekularnimi in vernimi judi. Socialistično usmerjeni pionirji Izraela iz vrst Aškenazov so namreč morali skleniti sporazum s pravoverno manjšino judov, da so ti sploh sprejeli novo izraelsko državo, ki naj bi po mnenju nekaterih med njimi pravzaprav prišla šele ob koncu časov. In koncesije so bile glede na tedanjo šibko številčno moč pravovernih skupnosti res znatne, od tega, da Izrael nima ustave (ker je resnična ustava Tora), do tega, da ni možnosti civilne poroke (kljub dejstvu, da vsaj 40 odstotkov judov v Izraelu nikdar ne gre v sinagogo), ne javnega prometa ali večine storitev ob sobotah. Še dodatna težava je razumevanje Božje obljube o deželi v ozkih okvirih politične geografije. Zelo veliko jedrnih območij svetopisemske zgodovine, od starega dela Jeruzalema do Jerihe, Betlehema, Hebrona, Samarije ali Gaze ima danes prepričljivo arabsko večino, zato je težko uskladiti Izrael kot verskozgodovinsko kategorijo in Izrael kot politično tvorbo, ki naj bi bila sposobna preživetja kot nacionalna država judov, to pa ni mogoče, če bi morala »pogoltniti«
velikansko število arabskih in večinoma islamskih državljanov. Že celo brez leta 1967 zasedenih ozemelj je vsak četrti prebivalec Izraela Arabec. In mislim, da tu verske predstave in politični realizem dolgoročno ne bodo mogli sobivati. • • •

Pripoved, eno od poročil o stvarjenju, sporoča globoko resnico o svetu in človeku.

IZAIJA KOT MATRICA NOVE ZAVEZE

(Iz 59,20 in Iz 27,9 v Rim 11,26-27)

Sveto pismo opisuje živost odnosa med Bogom in Božjim ljudstvom. Različne svetoписemske knjige stoje v medsebojnem dialogu glede razumevanja tega odnosa z Bogom in istovetnosti Božjega ljudstva. Obenem pa lahko rečemo, da imajo nekateri deli in knjige znotraj svetoписemskega kanona prav posebno povezovalno vlogo. To lahko trdimo za preroški del judovskega kanona, ki predstavlja vez med Postavo in modrostnimi spisi, ko kritično vrednotijo življenje ljudstva. Knjiga preroka Izaija ima tudi zaradi časovnega razpona svojega nastanka v tem oziru prav posebno mesto ne le za judovski, temveč tudi za krščanski svet, kar je dodatno potrjeno z nazivom »peti evangelij«.

Iz knjige preroka Izaija so kristjani črpali vsebino za razumevanje osebe Jezusa in istovetnosti svoje skupnosti. To dokazuje že pogled v Lukov dvojni opus, ki razodene, da ga Luka ne le često uporablja, temveč da z Izaijevimi citati zaznamuje ključne, vsebinsko pomembne dele svoje pripovedi, in sicer glede univerzalnega poslanstva Jezusa in njegove skupnosti (Iz 49,6; Lk 2,32; Apd 13,46-47) ter glede odnosa do judovskega sveta, ki stoji pod preroško kritiko (Iz 6,9-10; Lk 8,10; Apd 28,25-26). Podobno išče tu vsebinsko podporo svoji misli tudi Pavel, ko recimo v Pismu Rimljanom kar štiriinštiridesetkrat navaja Izaija, ne nazadnje v svojem ekskurzu, kjer obnavlja odnos do judovskega sveta (Rim 9-11).

V tem prispevku želimo najprej ovrednotiti temeljne vsebinske postavke Izaija, s katerimi je zaznamovana preroška literatura poznega judovstva. Pri tem želimo posebej ovrednotiti Božji eshatološki poseg v Iz 59,20, ki odmeva tudi na drugih mestih, kot npr. Iz 2,3 in 27,9. V drugem delu pa se bomo osredotočili na Pavlovo pismo Rimljanom, kjer v Rim 11,26 združuje te Izaijeve vrstice z namenom, da bi pokazal Božje delovanje tako za Izrael kot tudi za pogane. Ravno tovrstna uporaba starozavezne tradicije je ključna za razumevanje kontinuitete in diskontinuitete, s katerima Bog oblikuje svoje ljudstvo, ki je odrešeno po moči evangelija (Rim 1,16).

IZAIJEVA KNJIGA

Izaijeva knjiga je nastajala v treh različnih časovnih obdobjih, kar zaznamuje njeno osnovno trojno raz-

delitev: I. 1-39 (8. stoletje pr. Kr.); II. 40-55 (6. stoletje pr. Kr.) in III. 56-66 (5. stoletje pr. Kr.). Vsebina kompleksnemu nastanku navkljub ohranja sporočilno celoto: Božjo željo po obnovitvi Božjega ljudstva z novo, univerzalno odprtostjo. Kakor ta dinamika prežema vso knjigo, pa osrednji in zaključni del knjige vzorčno predstavita vse temeljne vsebinske poudarke. Medtem ko v osrednjem delu prerok spodbuja ljudstvo k vrnitvi iz babilonskega suženjstva v Jeruzalem po vzoru temeljne izkušnje Božjega posredovanja za rešenje

foto: Neal E. Johnson (Unsplash)

Bog odrešuje človeka po človeku.

Iz knjige preroka Izaija so kristjani črpali vsebino za razumevanje osebe Jezusa.

in izoblikovanja Božjega ljudstva ob izhodu iz Egipta, pa zadnji del odpira upanje k eshatološkemu Božjemu posegu in novemu stvarjenju.

Izaijeva zgodba poudari Božjo zvestobo za rešitev Božjega ljudstva

do te mere, da se razumevanje odrešenja postavlja celo onkraj povračilne pravičnosti (tj. pravični prejemajo blagoslov, krivičniki pa neuspeh) v apokaliptično dogajanje, ki temelji na vstajenju in odpuščanju greha. Čeprav Izaija hrepeni po novem stvarstvu in harmoniji (11,6-9; 25,6-10; 65,17-25), pa se mora to zgoditi po procesu očiščenja, kakor to zaslutimo v 27. poglavju, kjer beremo o poslednji sodbi nad kaosom (27,1) in o veselju novega vinograda (27,2-5). Znotraj tega nam Izaija razodene tudi ključ do razumevanja preizkušnje, ki ga je Izrael doživel z izgnanstvom v Babilon. Pregnanstvo ima očiščevalni in prenovitveni pomen, vendar bo Bog posegel vmes v dobro ljudstva, da bo »krivda poravnana« in bo dozorel »sad očiščenja od greha« (27,9).

Ostre besede preroške kritike torej ne stremijo k pogubljenju, temveč Bog vabi k pravdi, ki naj bi oza-vestila odgovornost za greh in prinesla očiščenje grehov (1,18-20) ter ne nazadnje spreobrnjenje vsaj za sveti ostanek (6,9-13).

Izaija spoznava nihanje ljudstva med njihovim

upiranjem Bogu in njihovo prošnjo ter sprejemom Božjega odrešenja (63,7-19), zato Bog stopa v pravdanje z ljudstvom, da bi ljudstvo namesto množenja krivd (59,7) zmoglo sprejeti odgovornost zanje, da bi Bog poslal odkupitelja Siona za vse tiste, ki se bodo »odvrnili od prestopkov« (59,20). Bog odrešuje človeka po človeku. Ravno zato posebno mesto prejema podoba Božjega služabnika, ki povzema tako individualno kot korporativno figuro. Ta sprejema poslanstvo za odrešenje Božjega ljudstva (42,1-4; 49,1-6; 50,4-7), ki pa skozi nerazumevanje in trpljenje vodi v novo življenje

foto_Sunguk Kim (Unsplash)

(52,13-53,12). V najbolj polnem pomenu se ta podoba zliva v Jezusovem programskem govoru v domači shodnici, ko nase obrača lik mesijanskega poslanca (Lk 4,16-20; Iz 61,1-2). Hkrati pa ta figura, podoba Božjega

služabnika in odkupitelja Božjega ljudstva, pri Izaiju odraža preroško kritiko nasproti preveč ekskluzivni, centralizirani in klerikalizirani drži odnosa do Boga, kar zaznamuje knjigi Ezra in Nehemija iz časa po vrnitvi iz babilonskega suženjstva (Ezr 10,1-8; Neh 12,23-31).

PISMO RIMLJANOM

V odnosu med krščanstvom in judovstvom vidimo, da ravno uporaba starozaveznih citatov in likov v evangelijih in Pavlovih pismih govori o izraženi kontinuiteti judovstva oz. judovskega krščanstva, ki utemljuje svojo identiteto in poslanstvo med pogane ravno na tej starozavezni osnovi. Tu se osredotočimo na Pavla in njegovo uporabo Izaija v Rim 11,26-27.

Pavel, ki se v svojih pismih predstavi kot prvenec judovskih sinov po rodu, izobrazbi in delih (prim. Rim 11,1; Flp 3,3-7), na več mestih kliče mir in usmiljenje nad Izrael (Gal 5,16), sveto-pisemsko-teološko najbolj poglobljeno se to pokaže v Rim 9-11, kjer

zaslišimo predirljivo željo darovanja svojega življenja za odrešenje bratov (9,3). Kakor Pavel svoje pismo osnuje na temeljni misli o »evangeliju kot Božji moči za odrešenje tako Juda kot Grka« (Rim 1,16), tako ta misel v Rim 11,1-32 vnovič odmeva, ko Pavel jasno zatrjuje, da Bog ni zavrzel svojega ljudstva, temveč je ravno njihov padec omogočil dostop k odrešenju poganskim narodom (11,11-12). Pavel se za razrešitev vprašanja odrešenja Izraela že v Rim 9,27 obrne k preroku Izaiju, ki v polnosti ponuja tematski okvir Božjega posega za odrešenje Božjega ljudstva preko zbiranja,

foto_Diana Polekhina (Unsplash)

Čeprav Izaija hrepeni po novem stvarstvu in harmoniji, pa se mora to zgoditi po procesu očiščenja.

Pavel jasno zatrjuje, da Bog ni zavrzel svojega ljudstva.

prečiščevanja in izoblikovanja »ostanka«. To isto misel bo uporabil za svojo, ko v Rim 11 govori o »ostanku, odbranem po milosti« (11,5). Če Pavel razlog za odvrnitev Izraela vidi v »zакrknjenosti« oz. »duhovni slepoti« (11,7-8), se pri tem zopet nanaša na Izaija, ki je poslan k zакrknjenemu, zaslepljenemu in oglušelemu ljudstvu (Iz 6,9-10; 29,10).

V razumevanju »skrivnosti zакrknjenosti« (11,25) je ključna uporaba Izaija v Rim 11,26-27. Pavel namreč na tem mestu združi tri Izaijeve citate (Iz 59,20; 27,9 in 2,3). Pri tem sledi tedanji eksegetski praksi, da se odlomek oz. nejasnosti razlagajo na podlagi skupne povezovalne besede z nekim drugim odlomkom. Pavel poskuša razložiti nasprotujoča si dejstva, namreč: (1) zакrknjenost Izraela, (2) vstop poganov in (3) celostnost odrešenja.

(1) Če je odrešenje po veri in milosti evangelija, potem je nujno, da Bog posreduje v prid Izraela, da se Izrael spreobrne, se odvrne od brezbožnosti in mu je krivda odvezeta (Rim 11,26-27). Pavel na podlagi skupnega imenovalca »sprostitve prestopkov in greha« povezuje Iz 59,20 (»odvrniti od prestopkov«) ter Iz 27,9 (»odvzame njegove grehe«).

(2) Bog nedvomno pripravlja odrešenje in se razodeva po mesijanskem liku. Pri tem nas preseneti, da Pavel spreminja govor o »odrešeniku, ki pride za Sion« (Iz 57,20), v »odrešenik prihaja s Siona« (Rim 11,26). Pavlova sprememba »za Sion« k »s Siona« govori o univerzalnejši odprtosti odrešenja, ko »bo s Siona prišla postava in Gospodova beseda iz Jeruzalema« (Iz 2,3). Ravno v tem zaslu-timo, da Pavel ne govori o »posebni poti« odrešenja za Izrael, temveč meri na povezanost odrešenja, ki najde svoj ključ v evangeliju (1,16); namreč Jezusovo delo odrešenja (3,22.30), ki osmišlja celotno postavo (10,4). Bog kaže svojo zvestobo ravno v tem, da vodi ljudstvo k veri v Jezusa, kjer se srečujejo s poganji.

(3) Pri tem je pomembno razumevanje terminologije »polnosti«. Pavel na eni strani govori o odrešenju za »ves Izrael« (11,26) in o pristopu k veri za »polnost poganov« (11,25), na drugi strani pa o delnosti, ko govori o »delu Izraela« (11,25), o »ostanku« (11,5) in o »nekaterih« (11,14). Ta nasprotujoča si terminologija govori o reprezentativnem, dovoljšnem delu ljudstva, da predstavlja celoto, kot je to možno razumeti v Rim 5,18-19, kjer se »vsi ljudje« enačijo z »mnogimi«. Tudi

v tem primeru nas presune povezava z Izaijem, ki govori ne le o zакrknjenosti, temveč o »svetem ostanku« (Iz 6,13), ki predstavlja seme prenovitve in odrešenja ljudstva in znamenje za vesoljni svet (prim. 11,10-16).

Pavel poskuša ovrednotiti Božji načrt za odrešenje tako judov kot poganov. Padec Izraela zaradi zакrknjenosti omogoči poganom dostop do odrešenja in vzbudi ljubosumje, kar pomeni odkritje svojega mesta v zgodovini odrešenja in ima za posledico vstajenje mrtvih (11,12-15). Pavel pričakuje končni trenutek ter zato tudi spravo in opravičenje (Rim 13,11-21). Pavel kaže v tem okviru večjo teološko zrelost. Če je v svojem prvem pismu Pavel do judov zelo oster in vidi nad njimi »Božjo jezo« (1 Tes 2,16), pa tu v svoji zrelejši dobi išče svetopisemske načine za izraz Božjega usmiljenja za odrešenje Izraela (Iz 33,24; 43,25).

ZAKLJUČEK

Sveto pismo opisuje odnos Boga do svojega ljudstva. Ravno zato preroki kot Izaija služijo kot pripovedni most med Staro in Novo zavezo, saj prikazujejo Božjo zvestobo do zaveze s svojim ljudstvom. Bog vedno znova išče svoje ljudstvo ter ga poskuša vzgajati k odprtosti in poslanstvu prinašanja odrešenja drugim narodom. Apostol Pavel se ob vprašanju odrešenja judov in poganov ozira k Izaiju, da bi našel odgovor, ki zmore videti Božje odrešenijsko delovanje onkraj elitističnega izključevanja, saj Bog želi v Kristusu nuditi ključ odrešenja ne le Izraelu (Rim 10,4), temveč vsem ljudem (1 Tim 2,4). •••

Pavel poskuša ovrednotiti Božji načrt za odrešenje tako judov kot poganov.

VPRAŠANJA ZA MOLITEV IN POGOVOR

1. Bog ostaja zvest in v svoji Besedi pušča znamenja za interpretacijo dogodkov. Lahko razlagamo Izraelov sveti ostanek ob rešitvi iz Babilona kot predpodobo novozaveznega Božjega ljudstva, ki sestoji iz judov in poganov?
2. Se zdi Pavlovo spletnje besedil smiselna interpretacija z namenom pokazati načrt Božjega odrešenja v Kristusu?

MOŽEN DIALOG?

Jezus je spet šel v shodnico in tam je bil človek, ki je imel suho roko. Prežali so nanj, ali ga bo ozdravil v soboto, da bi ga tožili. Tedaj je rekel možu s suho roko: »Vstani in stopi v sredo!« Njim pa je rekel: »Ali se sme v soboto delati dobro ali zlo, življenje rešiti ali uničiti?« Ti pa so molčali. Jezno jih je premeril z očmi in žalosten nad zakrknjenostjo njihovih src rekel človeku: »Iztegni roko!« Iztegnil jo je in roka je bila ozdravljena. In farizeji so takoj odšli in se s herodovci posvetovali zoper njega, kako bi ga umorili. (Mr 3,1-6)

Veliko evangelijskih odlomkov nam prikazuje dvojbo med Jezusom in judi, starešinami in pismouki. Med Izvirom življenja, ki nenehno kliče in ustvarja občestvo odnosov, ter med sužnji postave, ki je človeka lahko le samo spomnila na to, da je izgubil Odnos, in posledično odnose. Potreben je bil torej Odrešenik, da nas je ponovno usposobil za dialog. In vendar, ni najtežje sprejeti osvoboditve, najtežje je ostati svoboden. Ni najtežje sprejeti odrešenja, najtežje je živeti skladno z novim življenjem. Zakaj, ko pa je to nekaj tako lepega?

Morda zato, ker je za vstop v logiko novega življenja, prejetega pri krstu, potrebna smrt naših ogroženosti in obramb. To pa nikomur od nas ne gre najbolje od rok.

Tako dialog, ki je znamenje odrešenega človeka, še danes ostaja ena od zahtevnejših umetnosti življenja, obenem pa tudi en najmočnejših krivov današnjega časa, ko vse človeštvo trpi v smrti individualizma, teme, osamljenosti in ogroženosti. Za trmo in užaljenost je dovolj eden, za dialog in spravo sta potrebna vsaj dva. Potrebna sta človeka, ki sta po milosti postala dovolj svobodna sebe, da si upata stopiti drug pred drugega, si pogledati v oči in vzdržati. Se ne umakniti, ne molčati ali celo napadati, temveč spoštljivo izgovoriti besedo življenja, besedo luči, besedo sprave.

Jezus ozdravi človeka s suho roko.
Freska v samostanu Visoki Dečani na Kosovu.

Vse je od Boga, ki nas je po Kristusu spravil s seboj, nam pa naložil službo sprave, namreč to, da je bil Bog tisti, ki je v Kristusu spravil svet s seboj, s tem da ljudem ni zaračunal njihovih prestopkov, nam pa je zaupal besedo sprave. (2 Kor 5,17-19)

Dialog je naše osnovno poslanstvo, naš temeljni poklic, ki smo ga prejeli potem, ko je Kristus sam v svoji osebi na lesu križa ubil sovraštvo in vzpostavil mir (Ef 2,16). Nihče se ne more več sklicevati na to, da ima prav in v imenu lastnega »prav« napadati brata. Kajti samo eden vidi pravično – Kristus, ki zase pravi: »... jaz ne sodim nikogar. Če pa sodim jaz, je moja sodba resnična, ker nisem sam, temveč sva jaz in Oče, ki me je poslal.« (Jn 8,15-16) Samo Ljubezen vidi čisto, in ko tudi mi pogledamo skozi to ljubezen, se rodita dialog in usmiljenje. Zato bo naš kamen preverbe krščanstva prav naša sposobnost ali nesposobnost za dialog. Kje se torej tako rado zatakne?

ŽIVLJENJE, KI BUTNE OB TRDOTO SRCA

Marko nam že v samem začetku nakaže, kako bo »nov nauk z oblastjo« (Mr 1,27) našel prostor v hiši, kjer je življenje, kjer so odnosi in kjer je bližina, in ne več v shodnici, kjer so zakraljevala sterilna pravila. Zdi se, da se Jezusu z nenehnimi kršitvami postave skoraj mudi, da bi ljudstvu in judovskim prvakom razodel lepoto novega življenja, ki je samo v odnosu med Očetom in Sinom in ne v črki, ki ubija (2 Kor 3,6). Jezus ima rad soboto, zato da pokaže, kako ni človek ustvarjen za soboto, ni človek za pravila, ampak je sobota ustvarjena zaradi človeka. On, izvir življenja, je tako gospodar tudi sobote (Mr 2,27-28).

Toda trdota judovskih prvakov je neizprosna. Po nekaj ozdravljenjih gre Jezus spet v shodnico (Mr 3,1). V soboto seveda. In tam najde človeka, ki je imel posušeno roko in simbolizira

Ni najtežje sprejeti osvoboditve, najtežje je ostati svoboden. Ni najtežje sprejeti odrešenja, najtežje je živeti skladno z novim življenjem.

»Vse je od Boga, ki nas je po Kristusu spravil s seboj, nam pa naložil službo sprave ...« (2 Kor 5,18)

Jezusove
skušnjave.
Mozaik v baziliki
svetega Marka
v Benetkah.

foto: wga.hufames-e.html

suhoto postave, ki ne more dati življenja. Prva roka, ki se je iztegnila in posušila, je roka Eve, ki neha poslušati Besedo življenja in iztrga samo sebe iz odnosa, posledično pa tudi iz dialoga (1 Mz 3). Začne se tragedija, ko se posuši roka človeka, ugasneta pogled in sluh ter se pokvarijo usta, ki niso več sposobna graditi občestva. Človek se tako iz *sredine raja*, kjer je bil prostor tako zanj kot za Boga, iztrga na rob, na periferijo, kjer je puščava in ločenost od Boga. Zato je prva stvar, ki jo Jezus zapove človeku s suho roko: »Vstani in stopi v sredo!« (Mr 3,3)

**Samo Ljubezen
vidi čisto,
in ko tudi
mi pogledamo
skozi
to ljubezen,
se rodita dialog
in usmiljenje.**

Glagol vstani (gr. *egeiró*) je glagol, ki je pozneje uporabljen tudi za vstajenje od mrtvih. Začenja se torej človekova vrnitev, saj je On tisti, ki ima moč, da človeštvu vrne življenje, da posušeni roki, ki je jemala, vrne lepoto roke, ki sprejema. Za to Božje delovanje pa je potrebna tudi človekovo privolitev. Nekaj, česar judje niso zmogli, saj so vso svojo »izvolitev« gradili na samoodreševanju in dokazovanju Bogu, kako dobro jim to gre.

Naslednja zapoved, ki jo Jezus izreče »sušičnemu« človeku, je: »Stopi v sredo.« Nič več ni časa za skrivanja, za ločenost med Bogom in človekom. Končana je tlaka, krivda je poravnana (Iz 40,2) in puščava postaja vrt (Iz 32,15). Pot do Očeta je odprta, človek je ponovno vrnjen v odnos in zato prestavljen v sredo vrta, kjer nista le Bog in človek, ampak sta en v drugem – Bog v človeku in človek v Bogu.

Ob vsem tem čudežu in eksploziji življenja pa judje ostajajo hladno zaverovani v svoje postopke preizkušanja in v *drže prežanja, da bi*

ga tožili (Mr 3,2). Jezus jih vpraša: »Ali se sme v soboto delati dobro ali zlo, življenje rešiti ali pokončati?« Vprašuje nas, ali se sme skrivati za zakone, črko, postavbo, obliko, religijo ali za karkoli drugim z namenom, da dobrega ne bi naredili. Ne vprašuje nas, ali se sme v soboto delati dobro ali ne, temveč pokaže, da opustiti delo dobrega že pomeni delati zlo.

In farizeji močijo. Še se poskušajo opravičevati, še bi radi sloneli na vzvišenih stolčkih, od koder poskušajo ukazovati ljudem in Bogu. Ob tem se lahko vprašamo, kje so naša srca. Koliko so postala kamen, ki molči, medtem ko brat prosi kruha? V tem odlomku Jezus zelo jasno pokaže, da je čisto vsak trenutek ne le priložnost, ampak celo zahteva, da izvršujemo dobra dela, za katera smo bili ustvarjeni in nato odrešeni.

Tudi molk lahko ubija in zahteva uboj drugega. Zato jih Jezus ježno premeri in žalosten nad zakrknjenostjo njihovega srca reče človeku: »Iztegni roko!« Iztegnil jo je in roka je bila ozdravljena (Mr 3,5). Po človeku, ki vnovič postane poslušen Besedi, stečeta življenje in kreativnost.

Farizeji pa so takoj odšli in se s herodovci posvetovali zoper njega, kako bi ga pogubili (v. 6). Farizeji sicer niso še pripravljeni na življenje, ki kliče k spreobrnjenju, toda prav Kristus je povod, da se odprejo za dialog s herodovci, njihovimi zapriseženimi sovražniki. Kristus, ki je ubil sovraštvo in nam dal spravo, postane most tudi med sprtimi – za ceno lastnega življenja, ki pa ga daje sam od sebe (Jn 10,18).

KJE JE TVOJ OČE?

Osmo poglavje Janezovega evangelija še močnejše prikaže stopnjujoči se konflikt med Jezusom in judi. Ti ga nenehno poskušajo prepričati, da se moti, ker je sam, Kristus pa na njihove obtožbe odgovarja z nenehnim sklicevanjem na Očeta: »nisem sam, temveč sva jaz in Oče, ki me je poslal« (v. 16), »Oče, ki me je poslal, pričuje o meni« (v. 18), »kar slišim od njega, to govorim svetu« (v. 26). Jezus odgovarja tako, kakor se je naučil v puščavi že v začetku svojega delovanja, kjer na obtožbe hudega duha »Če si Božji sin, reci ... se vrzi dol ...« (Mt 4,3.6) odgovarja s sinovstvom. Prav zato, ker je Božji sin, mu ni treba drugih uporabljati zase, nima potrebe se »metati s templja«, tudi ne potrebuje zlorabe oblasti. Ta ista skušnjava, ki vnaša dvom v Očeta in posledično v sinovstvo, se iz ust judov ponovno oglasi pod križem: »Ti, ki podiraš tempelj in ga v treh dneh postaviš, reši samega sebe, če si Božji Sin, in stopi s križa!« (Mt 27,40) Toda Jezus ostaja Očetov sin vse do konca in tako poveleča Očetovo ime (Jn 12,28).

MOLK ALI BESEDA?

Apostol Janez nam v začetku osmega poglavja predstavi novo intenzivno soočenje med farizeji, pismouki in Kristusom, ki zgodaj zjutraj pride v tempelj, sede in uči ljudstvo (Jn 8,1-11). Pismouki in farizeji medtem pripeljejo ženo, zasačeno v prešuštvoanju, ter jo kar sami postavijo v sredo, ne v raj, ampak pred zid obsodbe, da bi bila lahko kamenjana. »Učitelj, ta žena je bila zasačena v prešuštvoanju. Mojzes nam je v postavi ukazal take kamnati. Kaj pa ti praviš?« Evangelist Janez takoj doda, da so to govorili, ker so ga preizkušali, da bi ga mogli tožiti.

Kamenjanje je podoba opravljanja, pri čemer z jezikom kamenjamo tistega, ki smo ga sami postavili pred zid obtožbe. In kakor pri kamenjanju nihče ni odgovoren za »smrtni udarec«, tudi opravljanje sproži plaz kamnitih besed, ki ubijejo, toda nihče ne prevzame odgovornosti. Tako molk kot beseda sta lahko v službi življenja ali zla, v službi reševanja življenja ali pogubljenja. Temeljna je usmeritev srca, ki je lahko mehko zasidrano v sinovstvu in s tem dialoško usmiljeno ali trdno stoječe v okopih suženjstva, ki ne dovoljujejo nobenega odpuščanja in odprtosti.

»Jezus se je sklonil in s prstom pisal po tleh.« (v. 5) Mojzsova postava je bila napisana na kamniti

plošči in je šele vzgajala za prihod milosti, sedaj pa Milost sama piše novo postavo ljubezni, ne več na kamnito ploščo, temveč na tla, tja, kjer je majhen človek, tisti, ki zmore sprejeti dar »novih jezikov« (prim. Mr 16,17; Apd 2,4). Dvakrat se skloni in s tem pokaže, kako se nepreklicno postavlja na stran ubogih in potrebnih, ošabne pa pusti prazne. Drug za drugim so odhajali. »In ostal je sam in žena v sredi.« (v. 9) Ponovi se ta čudoviti prizor, ko Jezus znova postavi v sredo sebe in človeka, ponovno združena v eno. To je nov vrt, nov raj, ki se dopolni s prihodom Svetega Duha, v katerem postajamo tudi mi deležni Božjega življenja in dialoga Trojice. Prav ta dialog smo poklicani odsevati v vseh svojih medsebojnih odnosih.

»Kajti on je naš mir, on, ki je iz obeh napravil eno, s tem da je podrl steno pregrade, to je sovraštvo. V svojem mesu je odpravil postavo zapovedi v predpisih, da bi v sebi iz dveh ustvaril enega, novega človeka. Vzpostavil je mir in po križu spravil oba z Bogom v enem telesu, ko je v svoji osebi ubil sovraštvo. Prišel je, da bi oznanil mir vam, ki ste bili daleč, in mir tistim, ki so bili blizu. Kajti po njem imamo oboji dostop k Očetu v enem Duhu. Potemtakem niste več tujci in priseljenci, temveč sohrčavljani svetih in domačini pri Bogu. Sezidani ste na temelju apostolov in prerokov. Vogalni kamen pa je sam Kristus Jezus, v katerem se zedinja celotna zgradba, tako da raste v svet tempelj v Gospodu. Vanj se z drugimi tudi vi vzdavate za Božje bivališče v Duhu.« (Ef 2,14-22) •••

Tako molk kot beseda sta lahko v službi življenja ali zla, v službi reševanja življenja ali pogubljenja.

VPRAŠANJA ZA MOLITEV IN POGOVOR

1. Zakaj je človeku tako težko ostati svoboden, potem ko je že okusil lepoto novega življenja?
2. Koliko so naša srca postala kamen, ki molči, medtem ko človeštvo prosi kruha? H kateremu tveganju nas kličejo znamenja tega časa in preko njih naš nebeški Oče?
3. Si upamo ustaviti »kamenjanje jezika« in pospeševati prihod Nebeškega kraljestva s tem, da človeka vračamo »v sredo« blagoslova?

foto: Jureja Golob

PODARJAJMO SI DAR OBČESTVA

Nedvomno živimo v posebnem času sprememb in pretresov, kjer se hitro prebudijo ekstremna in izključujoča razmišljanja, hkrati pa je to priložnost za prevetritev starih oblik in navad ter iskanje novih poti. Temu nemiru smo priča tako v družbi kot v Cerkvi. Kristjani se moramo čutiti izzvane, saj nas evangelij zavezuje k aktivnemu iskanju novega – »Iščite in boste našli, trkajte in se vam bo odprlo« (Mt 7,7) – ter h kritičnemu presojanju različnih pojavov – »Nikar se ne prilagajajte temu svetu, ampak se tako preobražajte z obnovo svojega uma, da boste lahko razpoznavali, kaj hoče Bog, kaj je dobro, njemu všečno in popolno.« (Rim 12,2) V tem kontekstu ima pomembno nalogo tudi teologija, ki s svojim razmislekom o Bogu in o človeku odkriva izvore in pomene ter tako prispeva svoj delež pri reševanju konfliktov in vzpostavljanju dialoga.

Leta 2016 je mešana luteransko-rimskokatoliška komisija za edinstvo pripravila dokument z naslovom *Od konflikta do skupnosti*. V njem ugotavlja, da bi morali kristjani »vedno izhajati iz perspektive edinstva in ne iz perspektive ločitve, da bi krepili to, kar imajo skupnega, tudi če je veliko lažje videti in doživljati razlike« (239). To je bila tudi perspektiva prve Cerkve, ki se je pri prenosu Kristusovega evangelija v svet morala že na začetka soočiti z dvema resnima izzivoma: na eni strani z močno judovsko tradicijo, iz katere je v resnici rastla, a je obstajala toliko večja nevarnost, da ob njej spregleda in zanemari svojo novo identiteto, ki ji jo daje evangelij, ter se razdeli glede na etnične ali idejne delitve, na drugi strani pa z bogato grško-rimsko kulturo, v katero je vstopala in katere jezik in način življenja je začela spontano uporabljati.

»Kristus nas je osvobodil za svobodo. Zato stojte trdno in se ne dajte ponovno vpreči v jarem sužnosti.« (Gal 5,1)

Glede prizadevanja za edinost in graditev trdnega občestva, ki vzdrži tudi naporene procese prečiščevanja in osvobajanja, zasluži posebno pozornost Pavlovo Pismo Galačanom.¹ V njem smo priča napetostim med Pavlovim oznanilom evangelija, ki je postavljen na izključni Kristusovi odrešitvi, ter jeruzalemsko Cerkvijo, ki je prepričana, da bi morali tudi kristjani še vedno upoštevati določene predpise judovske Postave. Papež Frančišek je v svoji zadnji junijski katehezi pokazal na veliko aktualnost tega pisma za današnji čas, saj tudi danes delujejo pridigarji, ki ne priznavajo dialoga, se imajo za edine varuhe resnice in se hočejo vrniti nazaj v preteklost. Njihova glavna značilnost je togost. »Odločno zatrjujejo, da je pravo krščanstvo tisto, na katero so oni navezani, pogosto poistoveteno z določenimi oblikami iz preteklosti. Edino rešitev za današnjo krizo vere vidijo v vrnitvi nazaj. Tudi danes, tako kot takrat, obstaja skušnjava, da bi se zaprli v določene gotovosti, pridobljene v izročilih preteklosti.« Učenje apostola Pavla v Pismu Galačanom nam bo po papeževih besedah pomagalo razumeti, po kateri poti naj gremo. »Pot, ki jo je nakazal apostol, je osvobajajoča in vedno nova pot Jezusa, križanega in vstalega; to je pot oznanjevanja, ki se uresničuje s ponižnostjo in bratstvom; novi pridigarji ne poznajo ne ponižnosti in ne bratstva. To je pot krotkega in poslušnega zaupanja.« (Kateheza, 23. junij 2021)

»Koga si zdaj skušam dobiti na svojo stran, ljudi ali Boga? Si mar prizadevam, da bi ugajal ljudem? Ko bi še hotel ugajati ljudem, ne bi bil Kristusov služabnik.« (Gal 1,10)

V Pismu Galačanom se apostol Pavel pokaže kot zelo odločen in kritičen voditelj skupnosti, ki ni pripravljen sklepati nobenih kompromisov, da bi si pridobil naklonjenost ljudi (1,10) ali da bi se izognil preganjanju (5,11; 6,12). Že v sami uvodni

vrstici poudari, da je svoje apostolstvo sprejel po Jezusu Kristusu od Boga Očeta in ni izbran »ne od ljudi ne po človeku«, temveč »po milosti«, da ni drugorazredni apostol in da je torej njegovo učenje verodostojno. Pisma ne začenja z običajno pohvalo in zahvalo naslovljencem, temveč s kritičnim čudenjem nad njihovim hitrim odvrčanjem od Kristusa in njegovega evangelija ter iskanjem nekega »drugega evangelija«.

»Čudim se, da se od tistega, ki vas je poklical po Kristusovi milosti, tako hitro obračate k nekemu drugemu evangeliju, ki pa ni drug, pač pa so nekateri, ki vas begajo in hočejo Kristusov evangelij postaviti na glavo.« (Gal 1,6-7)

Kdo so Pavlovi nasprotniki, ki so se pojavili v galaških skupnostih in proti katerim je apostol tako odločno nastopil? Večina razlagalcev je prepričana, da gre za judovsko-krščanske misijonarje, ki so bili povezani z bolj tradicionalnimi krogi okrog Jakoba in jeruzalemske Cerkve in ki se niso mogli sprijazniti s Pavlovo relativizacijo pomena postave. Ti posamezni oznanjevalci so v galaških skupnostih očitno hitro pridobili velik vpliv, kot npr. sodobni vplivniki (angl. *influencers*). Pod njihovim vplivom je veliko teh, ki so na začetku Pavlu popolnoma zaupali (prim. 4,13-15; 5,7), začelo dvomiti, ali je on res pravi apostol in ali jim je oznanil celotni evangelij (1,6-8). Pavel nastopi odločno, ker je prepričan, da ne gre samo za vprašanje obreze in judovskih običajev, ampak za centralno teološko vprašanje o temeljni »resnici evangelija« (2,5), to je za vprašanje, ali Božje odrešitveno delo, ki se je zgodilo v Jezusu Kristusu in so ga verniki sprejeli v krstu, ko so »oblekli Kristusa« (3,26-27), zadoskuje za sklenitev zaveze z Bogom, po kateri verniki stopajo v občestvo Božjega ljudstva Abrahamovih sinov (3,7), ali pa bo ta zaveza v resnici sklenjena šele po njihovi obrezi oziroma »po delih postave« (2,16). Galačane želi na različne načine prepričati o prvem – o odrešitveni moči edinega Kristusovega evangelija, ki jim ga je oznanil (prim. 2,16-21).

»Ko pa se je Bogu, ki me je odbral že v materinem telesu in me poklical po svoji milosti, zdelo prav razodeti v meni svojega Sina, da bi ga oznanjal med pogani, se nisem zatekel k mesu

Učenje apostola Pavla v Pismu Galačanom nam bo po papeževih besedah pomagalo razumeti, po kateri poti naj gremo.

Pavel želi Galačane prepričati, da lahko vsi po veri v Jezusa Kristusa postanejo Božji sinovi.

¹ Za poglobljen študij te teme glej članek avtorja: 2019. Občestvo kljub različnosti. Pavlovo razumevanje koinonije v Pismu Galačanom (Gal 2,9). *Edinost in dialog* 74/1: 175–193.

in krvi, pa tudi v Jeruzalem nisem šel k tistim, ki so bili apostoli pred mano, temveč sem se umaknil v Arabijo, potlej pa sem se vrnil v Damask.» (Gal 1,15-17)

Najprej tako pričuje o svoji izkušnji doživetja Kristusa, ki je bilo končno milostno delo Boga, ki mu je do tedaj služil v judovstvu s »strastno vnemo za očetna izročila« (1,14). Ta milost sedaj deluje tako v njem kot v drugih apostolih (2,7-8). Želi jih prepričati o razodetju, ki ga je prejel, da lahko vsi po veri v Jezusa Kristusa postanejo Božji sinovi (3,26). To sinovstvo pa je nekaj veliko globljega, kot so razlike med Judi in Grki, med sužnji in svobodnimi, med moškimi in ženskami. V Kristusu Jezusu so namreč vsi »eden« (3,28), zato želi Pavel za vsako ceno preprečiti razdor med obrežanimi in neobrežanimi verniki ter doseči edinstvo vseh v eni »Božji Cerkvi« (1,13). S tem namenom je redno vzdrževal intenzivne stike z jeruzalemsko Cerkvijo, kjer so prevladovali spreobrnjenci iz judovstva in so pod vodstvom uglednega Jezusovega sorodnika Jakoba imeli velik vpliv tudi na kristjane, spreobrnjene iz poganstva, ki so prevladovali v Pavlovih skupnostih po grških mestih. Prvič je obiskal Jeruzalem okrog tri leta po dogodku pred Damaskom (1,18), ko se je spoznal s Kefom, tam ostal 15 dni in se na kratko srečal tudi z Jakobom, Gospodovim bratom (v. 19). O obisku, ki se je zgodil štirinajst let po Damasku, pa poroča v 2,1-10.

Pavel želi za vsako ceno preprečiti razdor med obrežanimi in neobrežanimi verniki ter doseči edinstvo vseh v eni »Božji Cerkvi« (Gal 1,13).

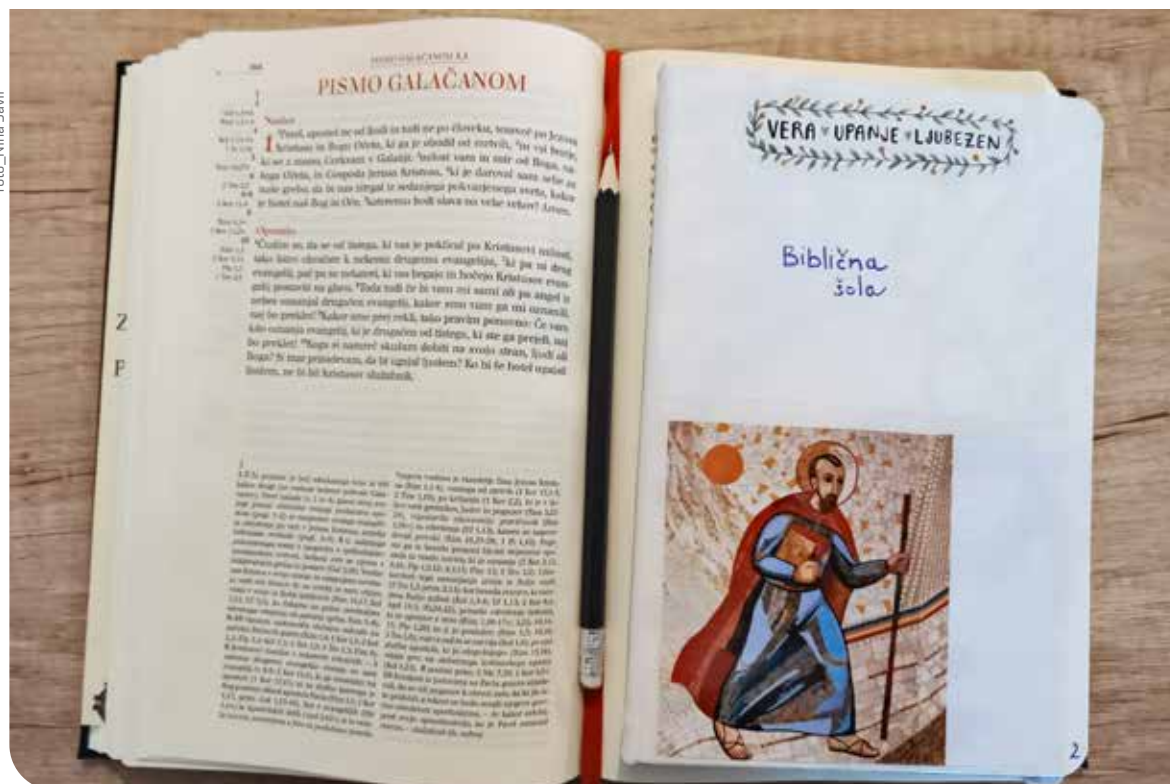
»Po štirinajstih letih sem spet šel z Barnabom gor v Jeruzalem. S sabo sem vzel tudi Tita. Šel pa sem po razodetju. Predložil sem jim evangelij, ki ga oznanjam med pogani, zasebno pa še uglednim osebam, da ne bi tekel ali da ne bi bil tekel v prazno.« (Gal 2,1-2)

Ta obisk je lahko bil prelomnega pomena v procesu krščanske evangelizacije, saj je vzpostavil neko temeljno občestvo (gr. *kononia*) med Grki in Judi in tako preprečil razdor med »poganskim« in »judovskim« načinom oznanjevanja enega in edinega Kristusovega evangelija. Prvi sad je bilo spoznanje oziroma uvid jeruzalemske Cerkve, da je bil Pavlu od Boga »zaupan evangelij za neobrezane, kakor je bil Petru za obrezane« (v. 7). Lahko govorimo, da je prišlo do novega, bolj celovitega pogleda na cerkveno občestvo, ki se je oblikoval tako na podlagi Pavlove pripovedi o evangeliju, ki ga je prejel po razodetju Jezusa Kristusa (1,11sl.), kot na podlagi tega, kar so slišali o njegovi misijonarski aktivnosti (1,23-24), in tega, kar je o vsebini svojega oznanjevanja na samem zaupal uglednim (2,2). Iz vsega tega je nastala neka nova širša vizija misijonarskega poslanstva Kristusove Cerkve.

»Ko so spoznali milost, ki mi je bila dana, so Jakob, Kefa in Janez, ki veljajo za stebre, podali meni in Barnabu desnico občestva; midva naj bi šla med pogane, oni pa med obrezane.« (Gal 2,9)

foto: Nina Šavli

Naslednji pomemben sad razprave na jeruzalemskem zboru pa je »spoznanje milosti«, to je Božjega »delovanja« tako v Petru kot v Pavlu (2,8-9). Glavni subjekt misijskega delovanja tako v Petru kot v Pavlu je Bog sam. Pavel že v samem uvodu pisma razkrije, da je oznanjevanje evangelija Jezusa Kristusa in njegovega odrešenja delo »Boga Očeta, ki ga je obudil od mrtvih« (1,1-2), in ne človeško delo. To delovanje Boga v njem za poslanstvo oznanjevanja evangelija med pogani je »milost«, ki jo je jeruzalemska Cerkev v njegovem delovanju prepoznala in potrdila, tako da so trije »stebri« jeruzalemske Cerkve – Jakob, Kefa in Janez – z njim slovesno sklenili zavezo »občestva«. Ta dogodek je gotovo odločilno zaznamoval Pavlovo nadaljnje misijsko poslanstvo ter njegov koncept cerkvene edinosti in temeljnega občestva vernikov.

Izraz občestvo ima v Pavlovih pismih v prvi vrsti izraziti kristološki in ekleziološki pomen. Tako označuje najprej novo skupnost vernikov, ki jih Bog Oče po svojem Sinu kliče (1 Kor 1,9), da bi živeli v tesno prepleteni življenjski povezanosti z njim in med seboj. Izvor tega občestva je krst (Gal 3,27), središče pa evharistični obed, ko verniki po uživanju blagoslovljenega keliha in kruha postajajo deležni Kristusovega telesa oziroma postajajo Kristusovo telo (1 Kor 10,16). Glavni

akter občestva pa je Sveti Duh, ki oblikuje občestvo po podobi Sv. Trojice, kar Pavel najbolj jasno izrazi v sklepu Drugega pisma Korinčanom: »Milost Gospoda Jezusa Kristusa in ljubezen Boga in občestvo Svetega Duha z vami vsemi.« (13,13) Apostol povsod poziva vernike, da dejavno živijo občestveno obliko novega življenja, ki več ne postavlja v središče ne lastnih privilegijev, kot so etnična pripadnost, stan in spol (prim. 3,28), ne lastnih pridobitev, kot so opravljanje del postave in religioznih predpisov (prim. 2,16), temveč vero v Jezusa Kristusa, ki je zanje daroval sam sebe (1,4), da bi tudi oni po krstu v njegovo skrivnost postali Božji sinovi (3,26). To je tudi temeljna vsebina Pavlovega evangelija, ki mu je bil razodet in iz katerega so se rodile krščanska občestva. Ena osnovnih značilnosti teh občestev vernikov, ki se zavedajo daru evangelija, je zato »predano pričevanje«, ki se kaže v njihovi odprtosti, vključevanju drugega in dobrotelnosti. Pavel takšno občestvo imenuje »velikodušno, svobodno, neoporečno občestvo« (2 Kor 9,12-13). To občestvo ni sad lastnega napora, temveč svobodnega sprejetja daru novega življenja, ki nam je v Kristusu podarjen. Živimo ga, ko smo ga sposobni osvoboditi deliti z drugim, ali s Pavlovimi besedami, ko smo pripravljeni »nositi bremena drug drugega« (Gal 6,2). •••

*Pavel
že v samem
uvodu pisma
razkrije, da je
oznanjevanje
evangelija
Jezusa
Kristusa delo
»Boga Očeta,
ki ga je obudil
od mrtvih«
(Gal 1,1-2), in ne
človeško delo.*

ODSTRANITE KAMEN

Pred vami je nova rubrika, v kateri bomo predstavljali in meditirali Božjo besedo skozi umetniške upodobitve. Prvi se nam s peresom in čopičem oz. dletom predstavlja akademski kipar Lan Seušek.

JEZUS OZDRAVI OBSEDENCA V GERAŠKI DEŽELI (Mr 5)

Takoj ko je stopil iz čolna, mu je prišel od grobov sèm nasproti človek z nečistim duhom. Prebival je v grobovih in nihče ga ni mogel več zvezati niti z verigo. Večkrat je bil namreč v okovih in zvezan z verigami, pa je verige potrgal in okove strl, tako da ga ni mogel nihče ukrotiti. (5,1-4)

Samo Ti, Jezus, veš, kolikokrat si že naročil odvaliti skalo z mojega groba.

Po tem ko je Jezus pomiril vihar in je z učenci prišel v Geraško deželo onkraj Galilejskega jezera, katere prebivalci niso bili judje, mu popolnoma nepričakovano pride nasproti obsedenec, ki se s kamenjem tolče po prsih in živi v grobovih. Neukrotljivost, ki je niti verige niso mogle ukrotiti, privede obsedence pred Jezusove noge in ga prisili, da Jezusa prizna za Božjega Sina. Nečisti Duhovi, ki so mučili tega človeka, da je bival v bivališčih mrtvih, ga privedejo pred Jezusa, ki je zase dejal, da je Življenje. Človek, čigar imena v evangeliju ne izvemo, pride iz smrtne sence pod luč življenja. Kamni, ki so razbijali po njegovih prsih, počasi popadajo iz njegovih rok. Smrt je pokleknila pred Življenjem.

Skale in kamne srca prevečkrat vidim kot prekinitev odnosa s Teboj, Ti pa mi praviš, da so ti kamni in skale novi temelji najinega odnosa.

Pasla pa se je tam na pobočju hriba velika čreda svinj. Duhovi so Jezusa prosili: »Pošlji nas k svinjam, da gremo vanje!« Dovolil jim je. In nečisti duhovi so šli ven in obsedli svinje. Čreda, okrog dva tisoč svinj, je planila po pobočju v jezero in utonila v njem. Njihovi pastirji so zbežali in to sporočili po mestu in podeželju. Ljudje so prišli gledat, kaj se je zgodilo. Ko so prišli k Jezusu in videli tega, ki je bil prej obseden z legijo, kako sedi oblečen in je pri zdravi pameti, so se ustrašili. Tisti, ki so to videli, so jim pripovedovali, kako se je zgodilo z obsedencem, in o svinjah. Tedaj so Jezusa začeli prositi, naj odide iz njihovih krajev. (5,11-17)

Vsaka svoboda ima svojo ceno in Jezus hoče pokazati, kako zelo pomembna je človeška svoboda, zato pošlje legijo nečistih duhov v čredo dva tisočih svinj. Drugi, ki so slišali za dogodek, take cene niso bili pripravljeni plačati. Svoboda se jim je zdela predraga, morda zato, ker niso izkusili tega, kar je izkusil obsedeni, morda zato, ker še niso dojeli moči zmage življenja nad smrtjo. Zato so Jezusa prosili, da odide iz dežele. Ko je odhajal, ga je tisti, ki je bil obseden, prosil, da bi lahko šel z njim. Jezus mu tega ni dovolil in mu je predlagal, da pripoveduje, kako velike reči mu je storil Gospod in kako se ga je usmilil. Tisti, ki je bil obseden, je to pripovedoval po Deseteromestju in vsi so se čudili.

Jezus, kako težko je odvreči kamne, ki težijo našo dušo! Kako težko je stopiti iz smrti v življenje! A Ti nam to velikodušno ponujaš. Jezus, najraje bi živeli ob tvoji svetlobi. Ti pa želiš, da sami sijemo tvojo luč. Nočeš, da živimo na račun tvojega blagoslova, ampak hočeš, da živimo iz njega. Da živimo med tistimi, ki so te prosili, da odideš, ker se jim je zdela svoboda pretežka.

LAZAR OŽIVI (Jn 11)

Jezus je rekel: »Odstranite kamen!« Marta, sestra umrlega, mu je dejala: »Gospod, že ima zadah, saj je četrti dan mrtev. (11, 39)

Samo Ti, Jezus, veš, kolikokrat si že naročil odvaliti skalo z mojega groba in koliko dobrih ljudi se je sprva upiralo, da imam zadah. Zadah po duhovni smrti. Kolikokrat sem sam dvomil o smiselnosti umikanja kamnov, ki so jih ljudje zavalili predse ali pred druge, da jih Ti ne bi dosegel. Gospod, Ti veš, kolikokrat sem tvoj poziv sam pri sebi imenoval Sizifovo delo, verjetno zato, ker sem nasedel kači, ki mi je govorila, naj postanejo ti kamni kruh, in tako sem se bolj kot s tvojo besedo ukvarjal s svojim grehom. Ti pa si govoril: »Na tej skali bom sezidal svojo Cerkev in vrata podzemlja je ne

Lan Seušek_Nazarečan 3

Lan Seušek_Nazarečan 5

Lan Seušek_Nazarečan 6

Gospod,
vstopati hočeš
v povoje našega
življenja,
v povoje,
s katerimi
se trudimo,
da ne bi razpadli,
in hočeš,
da zaživimo
svobodo.

bodo premagala.« (Mt 16,18bc) A kako naj bo moj greh temelj Cerkve?

Gospod, Ti gledaš na kamne mojega srca drugače kot jaz. Skale in kamne srca prevečkrat vidim samo kot prekinitev odnosa s Teboj, Ti pa mi praviš, da so ti kamni in skale novi temelji najinega odnosa. Ne kot opomin na to, kolikokrat sem že zamočil, ampak na to, kolikokrat si me Ti že našel. Za temelj Cerkve si postavil grob vsakega grešnika, v katerega si vstopil na veliko soboto. Tako kot je zate povedal angel (Mt 28,6), hočeš reči tudi zame: »Ni ga tukaj.« Gospod, Ti vidiš čas, ko bom gledal na svoje minule grehe, pa mi boš Ti dejal: »Nisi več tu.« Gospod, vstopati hočeš v povoje našega življenja, v povoje, s katerimi se trudimo, da ne bi razpadli, in hočeš, da zaživimo svobodo. Vsak se trudi po svoje, da bi bil odrešen, a kakor pravi Pridigar, je vse to jalovo početje. Jezus, Ti sam se zahvaljuješ Bogu očetu in nas kličeš, da bi se zahvaljevali tudi mi.

In ko je to izrekel, je zaklical z močnim glasom:

»Lazar, pridi ven!« In umrli je prišel ven. Noge in roke je imel povezane s povoji in njegov obraz je bil ovit s prtom. Jezus jim je rekel:

»Razvežite ga in pustite, naj gre!« (Jn 11,43-44)

Jezus, vabiš me iz groba, vabiš me, da pustim jed, ki ne nasiti, vabiš me, da ne bežim pred smrtjo, da se ne skrivam pred grehom. Vabiš me, da tako kot so Izraelci pogledovali na les, na katerem je visela kača, pogledam na les, na katerem visiš Ti in na katerem si premagal tudi moj greh. Gospod, vabiš me, da objamem grešnika v sebi, v svojem bližnjem, vabiš me, da stopim v tvoj objem in pustim vse povoje za seboj. Praviš mi, da mi ni treba kamnati samega sebe, ker si že Ti vzel nase moje grehe in me iz groba dviguješ v posvečeni hostiji Bogu očetu. •••

Gospod, vabiš
me, da objamem
grešnika
v sebi, v svojem
bližnjem, vabiš
me, da stopim
v tvoj objem
in pustim vse
povoje za seboj.

foto_Akshay Paati (Unsplash)

DA BO KRIŽ OB POTI KAKOR SREČANJE S PRIJATELJEM

Srce potrebuje drugo srce. Srce v monologu ostane lačno. Potrebuje drugega. Potrebuje dialog. Potrebuje besede Ljubezni. Tolažbe. Srce se rodi, preživi in ugasne v darovanju. Samo tako ustvarja, seje in naposled žanje.

Kako je bila premagana samota, beremo prav na prvih straneh Svetega pisma (1 Mz 1,2). Tam se vse začne. Čeprav nikoli ne bomo izvedeli, kako se je v resnici začelo.

»Ampak imamo besedo in z njo se vse začneja. Ko je povsod tema, nekdo spregovori, nastane svetloba.« Misel, ki sem jo zasledila v ilustriranem Svetem pismu.

»Vau!« mi ob tem odmeva v srcu.

»Vau,« kriči in skorajda prepeva moja leto in pol stara prijateljica, ki prvokrat vidi kakšno stvar.

Velik park, velika igrala, mogočna drevesa. Tako malo bitje že zmora spregovoriti o navdušenju in čudenju, ki se rodi v srcu. Želi sporočiti nam,

bližnjim, kako se počuti, kaj doživlja. Že beseda tako malega bitja zmora pobožati, dati energijo in zagon, da grem naprej, da se darujem in sem aktivna soustvarjalka lepote tega sveta ... in da ne nazadnje sploh opazim, kako lep je naš svet.

Beseda ustvarja. Ustvarja, ko je nič.

Beseda seveda lahko tudi razdira, reže, uniči, prične vojne, zaneti prepire, razdeli.

To izkušnjo imamo vsi. Pa nimam v mislih samo naših sester in bratov z območij, kjer že skorajda pregovorno ni dialoga in imajo poročanja o njih mesto v dnevnikih poročil.

Sama se o slednjem, dialogu namreč, tolikokrat vprašam ob opazovanju našega lastnega praga. Praga naših domov in naših cerkva, naših župnišč, naših škofij. Ima tam Beseda prostor? So tam doma besede, ki ustvarjajo dialog?

»Ko je povsod tema, nekdo spregovori, nastane svetloba.«

Srce potrebuje drugo srce. Srce v monologu ostane lačno.

Se slišimo? Si sploh prisluhnemo? Mama otroku? Mož ženi? Vnuki starim staršem? Šef sodelavcem? Duhovnik mlademu človeku? Škof župniji? Kako neki sejati Besedo, ne da se slišimo in ne da prisluhnemo? Ne da nas sploh zanima, kaj čuti moj bližnji, kaj doživlja, česa se veseli, o čem sanja, kaj potrebuje ... Kako tam sploh lahko ustvarjamo in slišimo Besedo?

foto_Dyu-Ha (Unsplash)

foto_R. Haverly (Unsplash)

foto_Dil (Unsplash)

Kakšne bi bile naše besede, misli, naše odločitve in naša dejanja ... če bi prisluhnili Tebi, Gospod? Nema lokrat sem že brala in slišala o tem, kako poslušati Boga. Kako ta zmore spregovoriti v tišini, ko sama utihnem. Kako Bog spregovori v notranjosti srca, ko sploh dovolim, da mi spregovori, in ko se odločim, da ga slišim, da Mu prisluhnem. In kako neki naj se potem slišimo med seboj, v odnosih? Kako naj se srečamo v župniji? Kako naj ustvarjamo v škofiji?

Nekoč je nekajletni deček vprašal papeža Frančiška v pismu, kaj je Bog počel, preden je ustvaril svet. Sveti oče mu je odpisal, da je Bog, preden je ustvaril svet, ljubil. Da je imel preprosto rad.

Papež Frančišek govori o Bogu. A na način, da otroku odpiše na preprosto pismo. O Bogu govori tako, da je ves čas v dialogu z ljudmi. Jih obišče in jim prisluhne. Odpiše otroku na pismo. Vau!

Cerkev smo mi.

»Mi« pa lahko nastanemo zgolj tako, da se srečamo na način, da se slišimo, da si prisluhnemo. Da nam je mar, kako živi in se počuti sleherni v naši sredi. Tako nastane družina, nastane občestvo.

»Ko je povsod tema, nekdo spregovori, nastane svetloba.«

O, da bi zmogli spregovoriti. S Teboj, Gospod!

»Tvoja beseda je svetilka mojim nogam, luč moji stezi.« (Ps 119,105)

O, da bi znali svoja srca postaviti v dialog s Teboj, Gospod. In potem slišati drug drugega.

Takrat bo nastala svetloba. Takrat bo rastlo Tvoje kraljestvo.

In križ ob poti bo kakor srečanje s Prijateljem.

*Sveti oče
je dečku odpisal,
da je Bog, preden
je ustvaril svet,
ljubil.*

*Beseda ustvarja.
Ustvarja, ko je
nič.*

*Kako neki sejati
Besedo, ne da
se slišimo in ne
da prisluhnemo?*

KAKO IZZIVOM REČI DA?

Gospod, pomagaj nam, da se bomo znali ustaviti, se srečati in biti v dialogu s Teboj, Besedo in drug z drugim.

- Kdaj sem sam nazadnje ponudil ramo in prisluhnil bližnjemu?
- Kakšen je Jezusov način dialoga? V katerih svetopisemskih odlomkih ga vidim in kako me nagovarjajo?
- Kaj bom naredil to poletje za rast občestva? Kako bom ponudil svoje roke, da se bo po njih gradilo Božje kraljestvo? ...

Cerkev smo mi.

*»Mi« pa lahko
nastanemo
zgolj tako,
da se srečamo
na način, da se
slišimo, da si
prisluhnemo.*

ODKRITJA V SVETI DEŽELI: FRAGMENTI BIBLIČNEGA ZVITKA IZ 1. STOLETJA

Če je biblična arheologija še dandanes v polnem zamahu in so najdbe še neznanih materialnih virov dokaj pogostne, so na drugi strani odkritja besedil na antičnih zvitkih, sploh bibličnih, zelo redke pojave.

V prvo skupino sodijo denimo nedavne najdbe, ki so med izkopavanji ob baziliki Jezusove agonije v Getsemaniju, v Cedronski dolini v Jeruzalemu, decembra 2020 razkrile številna neznana zgodovinska dejstva. V sodelovanju Frančiškanskega bibličnega inštituta (*Studium Biblicum Franciscanum*) in izraelskih oblasti (*Israel Antiquities Authorities*) tam namreč poteka izgradnja podhoda za romarje, ki bo olajšal dostop do bazilike. Poleg dotlej neznane bizantinske cerkve iz 6. stoletja z mozaiki in grškim votivnim napisom, številnih novcev (eden naj bi bil tudi iz časa Pilata) in drugih materialnih najdb so arheologi odkrili tudi mikve, judovsko obredno kopel, ki najbrž izhaja iz Kristusovega časa (doba drugega templja). Ta najdba zelo verjetno potrjuje ime Getsemani (hebr. *gat shemanim*), ki samo pomeni stiskalnica olja, saj so se judje pred stiskanjem oljk obredno umivali.

Odkritja druge vrste, torej (bibličnega) besedila iz antičnega časa, kar se nasploh zgodi zelo redko, pa smo se lahko razveselili sredi marca 2021. Po več kot 60-ih letih, vse od izjemnih odkritij Mrtvomorskih (t. i. Kumranskih) rokopisov, smo tako znova priča najdbi svetopisemskih zvitkov. Izredno suha klima in velika koncentracija soli v zraku sta pripomogli, da so se na območju Judejske puščave – podobno kot v Egiptu – nekateri papirusni zvitki ohranili.

V eni izmed jam Judejske puščave je bil odkrit ducat fragmentov bibličnega zvitka, na katerih so odlomki grškega besedila iz knjig malih prerokov, natančneje po doslej znanih podatkih iz knjig prerokov Zaharija in Nahuma. Odkritje je sad obsežnega projekta izraelskih arheologov (IAA), med katerim se že vse od leta 2017 trudijo prečesati celotno področje Judejske puščave (področje med Jeruzalemom in Mrtvim morjem), da bi

tako zavarovali morebitne še nepoznane materialne vire pred ropanjem in izginotjem. Edini prebivalci puščave so namreč beduini, in čeprav gre prav njim zasluga za številna odkritja, se je v preteklosti že dogajalo, da so številni artefakti po njihovih rokah že izginjali ali bili uničeni. Izraelci sedaj s pomočjo sodobne tehnologije (npr. z droni, s pomočjo zooloških in botaničnih raziskav), obsežnih ekip in plezalne opreme dostopajo do terenov, ki so sleherniku praktično nedostopni.

Pri nedavnem odkritju fragmentov zvitka gre za jamo Nahal Hever 8, ki se nahaja na strmem severnem pobočju istoimenskega vadija južno od kraja Ein Gedi ob Mrtvem morju. Nasproti nje se nahaja tudi t. i. Jama pisem, v kateri so že sredi 20. stoletja odkrili nekaj pomembnih dokumentov iz časa Bar Kokhbovega upora. Jama Nahal Hever 8 je poznana tudi pod imenom Strašljiva jama, saj so v njej že pred časom našli tudi nekaj človeških okostij iz antike. V tej jami, sicer zares odkriti šele 1953, je namreč med letoma 1960–1961 že izkopaval izraelski arheolog Yigael Yadin, ki je tam naletel na papirusne zvitke z bibličnimi besedili v grščini, hebrejščini in aramejščini – med drugim tudi na grški zvitok knjig malih prerokov. V njem se odraža delno modificirano biblično besedilo v odnosu na grški prevod v Septuaginti, saj je bil prevod verjetno narejen na podlagi hebrejske predloge, ki je bila bližja poznejši masoretski različici. Med letoma 1999–2000 je jama raziskoval tudi Richard Freund, a brez posebnih uspehov.

Pri nedavni najdbi leta 2021 se je izkazalo, da fragmenti segajo v isto obdobje kot Yadinova odkritja, tj. čas Bar Kokhbovega upora Rimljanom (132–135 po Kr.). Zvitok je najverjetneje nastal v Jeruzalemu v 1. stoletju, v času drugega judovskega upora pa so ga judovski odporniki prenesli s seboj v puščavo. Besedilo je sicer napisano v grščini, vendar je Božje ime, tetragram, zapisano s hebrejskimi črkami (stara pisava iz časa prvega templja), zato lahko upravičeno sklepamo, da je delo judovskih pisarjev.

foto: Shai Halevi, Israel Antiquities Authority

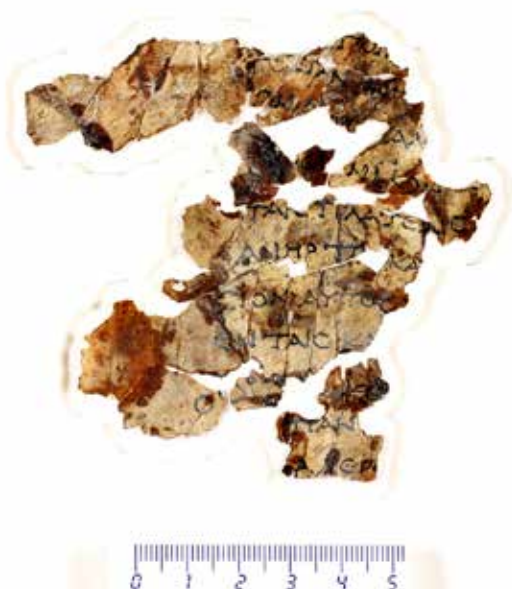

foto: Reuters.com

foto: Reuters.com

Pri doslej identificiranih odlomkih gre za dva različna pisarja.

Glede na doslej znano identifikacijo gre med drugim za dva krajša odlomka iz knjig preroka Zaharija in Nahuma: »Gore se tresejo pred njim, hribi se opotekajo. Pred njegovim obličjem se vzdiguje

zemlja, svet in vsi, ki prebivajo na njem. Kdo bo obstal pred njegovim srdom, kdo bo vzdržal pred njegovo srdito jezo? Njegova togota se širi kakor ogenj, skale pokajo pred njim.« (Nah 1,5-6)

»To so stvari, ki jih opravljajte: drug z drugim govorite resnico, pri vaših mestnih vratih sodite po resnici in pravici za mir. Nihče naj v svojem srcu ne snuje zlega zoper svojega bližnjega in ne dajte se zavesti h krivi prisegi, kajti vse to sovražim, govori Gospod!« (Zah 8,16-17)

Fragmenti bodo seveda deležni natančnih raziskav. Za zdaj so raziskovalci sporočili, da gre v obeh odlomkih za nekaj pomembnih razlik, ki se razlikujejo tako od prevoda v Septuaginti kot od standardnega hebrejskega, tj. masoretskega teksta. Izsledki bodo tako vsekakor izjemno zanimivi, saj bodo gotovo lahko razkrili več o zgodovini prenosa svetopisemskega besedila vse od 1. stoletja po Kr. do današnjih dni.

Čeprav je najdba zgolj fragmentarna in obsega le nekaj vrstic bibličnega besedila, je izjemnega pomena, saj je drugače večina najstarejših ohranjenih bibličnih rokopisov šele iz 5. oz. 6. stoletja, zelo malo pa je tako starih. Kljub najverjetnejšim manjšim razlikam v odnosu na Septuaginto ali masoretsko redakcijo vseeno tudi ta najdba, skupaj z najdbo veliko več fragmentov v bližnjem Kumranu ali z najdbami v Egiptu, dokazuje relativno veliko zvestobo predanega bibličnega besedila. Razlike med Svetim pismom, ki ga poznamo v slovenščini, in pa denimo starozaveznim besedilom, kot ga je denimo poznal Jezus v svojem času, so *summa summarum* minorne.

Dejstvo, da je bila jama Nahal Hever 8 v preteklosti že raziskovana, a prekopana zgolj nekje do pol metra, nas navdaja z upanjem in pričakovanjem, da bo lahko izraelski projekt ponudil še kakšno odkritje. Do sedaj so v štirih letih preiskali okrog 70 odstotkov celotnega ozemlja puščave, kar pomeni, da se morda na preostalem teritoriju lahko skriva še kaj neznanega. Poleg ostankov zvitka so arheologi v tej jami namreč odkrili tudi nekaj redkih novcev iz časa Bar Kokhbe z judovsko motiviko (harfa, dateljnova palma, puščice itd.), 6000 let staro okostje otroka (verjetno deklice), zavito v platno in mumificirano, ter v celoti ohranjeno veliko košaro, staro 10.500 let, ki je verjetno najstarejša te vrste na svetu. Več kot dovolj vznemirljivih odkritij torej, da lahko tudi konkretno vstopimo v biblični svet ...

ALI SO BILI CERKVENI OČETI ANTISEMITI?

Imeti očeta je osebna izkušnja, skupna vsem ljudem, in vsakdo ve, da je odnos z očetom zelo pomemben za razvoj otroka. Nič drugače ni z našo vero – potrebujemo očete, ki nam jo posredujejo, a moramo pri tem gojiti pravilen odnos njih, vključujoč tako spoštovanje kot določeno samostojnost. Zaslužni papež Benedikt XVI. je v optiki krščanskega razumevanja preteklosti in odnosa do drugih religij tako jude imenoval za naše »očete v veri« (in ne za »starejše brate«, kar bi utegnilo sprožati negativno konotacijo, povezano z aluzijo na Ezava). A kristjani imamo že *svoje* »očete v veri«, cerkvene očete, pomembne osebnosti iz prvih stoletij, ki so pomagale oblikovati pravilen nauk in razumevanje razodetih resnic o Bogu. Kako torej uskladiti odnos med tema dvema generacijama očetov?

Sama beseda »krščanstvo« se prvič pojavi v začetku 2. stoletja pri Ignaciju Antiohijskem, v njegovem pismu kristjanom v Magneziji (*Magn.* 8.10; prim. *Phild.* 6), in to ravno vzporedno z »judovstvom«: *χριστιανισμός* (*christianismos*) in *ιουδαϊσμός* (*ioudaismos*). V teh prvih desetletjih po Kristusovi smrti, še posebej pa po razrušenju jeruzalemskega templja in izgonu judov iz Judeje, sta se na debelu starega judovstva odcepili dve novi veji: rabinsko judovsko in krščanska skupnost. Za teološko poglobitev tega razmerja so bila potrebna stoletja, a prav prva stoletja so igrala ključno vlogo, saj so v njih cerkveni očetje postavljali temelje lastni krščanski identiteti in oblikovali odnos do judovstva.

Odnos poznoantičnega krščanstva do judovstva je izredno zapleten, saj sega vse od pozitivnih nians, temelječih na pavlinski (ambivalentni) poziciji (prim. Rim 9–11; 1 Tes 2,14sl.) in argumentaciji obstoja judovstva do konca sveta, kar je razvijal Avguštin (*De civitate Dei* 18.46); preko protijudovske eksegeze in številnih teoloških traktatov *Adversus Iudaeos* do ostrega nasprotovanja npr. Janeza Krizostoma, ki je videl v judih predvsem morilce prerokov in Boga, kar je pogosto temeljilo na konkretnih nasprotovanjih med obema

skupnostma v Antiohiji. V poznejših obdobjih so v Krizostomu nekateri videli krivca za antisemitizem (in celo za nacistična grozodejstva).

Obenem določeno sovraštvo ni manjkalo niti na drugi, judovski strani, če omenimo zgolj »blagoslov« krivovercev znotraj rabinske tradicije iz začetka 2. stol. (*birkat ha-minim*, palestinska različica vključuje tudi eksplicitno omembo Nazarečanov), ki vključuje klicanje smrti nad rimsko gospostvo, kristjane in razne sektaše. A vzajemne polemične puščice tako z rabinske kot patristične strani niso bile vedno namenjene zgolj nasprotni strani, temveč so pogosto merile na pripadnike lastne skupnosti, da bi jih utrdile v njihovi identiteti in tako obvarovale pred prestopanjem h »konkurentom«.

V prvih stoletjih se je krščanstvo moralo profilirati kot novoizvoljeno ljudstvo, najprej v odnosu do judov, ki Kristusa niso sprejeli. Pri tem so teologi razvili celo svojski literarni žanr *Adversus Iudaeos* (zoper jude), katerega cilj je bil prikazati jude kot zavržene, grde in sovražne; pogosto brez izbiranja besed. Hilarij iz Poitiersa (315–367) je denimo trdil, da so bili judje pred prejemom Postave obsedeni od hudiča: ker so se po Kristusovi zavrnitvi izkazali za nevredne Svetega pisma, se je hudič vrnil k njim. Janez Krizostom (354–407) je v svojih slovutih osmih homilijah zoper jude/judaizante te primerjal z živalmi brez razuma, nečistimi bitji, podobnimi psom, ki so vredni zaničevanja in sposobni vseh hudobij. Po njegovem mnenju so judje »živeli samo od svojih trebuhoval«, njihovi običaji pa so bili »primerljivi samo z običaji prašičev in kozlov«: »z rokami so ubijali svoje potomce, da bi častili demone«. Prepričan je bil, da Bog zaradi njihove zavrnitve sovraži jude, sinagogo pa je primerjal z javno hišo, brlogom tatov in divjih zveri.

Osrednji točki protijudovske strategije krščanskih teologov v prvih stoletjih sta bili moralna diskreditacija in protijudovska interpretacija Svetega pisma. Zaradi obtožbe o deicidu, bogomoru, so jim bile odvzete vse pravice nad Svetim pismom,

ki so si ga prisvojili krščanski apologeti, da bi ga ponovno prebrali v perspektivi Kristusovega prihoda in se razglasili za njegovega pravega prejemnika. Judje zaradi svojih napak niso bili več vredni Svetega pisma, katerega edini in resnični nosilci naj bi bili kristjani. Z drugimi besedami, judje niso bili več vredni Boga in zato niti njegove besede.

Protijudovska prepričanja so bila pogostoma uvrščena v trihotomično polemično shemo (poleg judov še pogani in krivoverci), pri čemer so voditelji krščanskih skupnosti, škofje, želeli začrtovati identitetni limes med Cerkvijo in drugimi skupnostmi. To je bilo potrebno sploh v zgodnejših obdobjih, ko je bilo postopno ločevanje krščanske skupnosti od judovske še v teku. Kompleksnost razumevanju poznoantičnega odnosa med judovstvom in krščanstvom v veliki meri dodaja tudi rimska pravna ureditev, ki je od Konstantinovega edikta leta 313 naprej kristjanom določala posebne privilegije, večkrat utemeljene prav na nekdanjem eksemptnem statusu, ki ga je prej uživalo judovstvo kot *gens alterum* v skladu s tradicijo rimskih cesarjev.

A če je Konstantinovo in predvsem Teodozijevo favoriziranje krščanstva

v marsičem poglobilo zarezo do judovstva, je pravo po drugi strani pogosto tudi ščitilo jude pred stopnjevanjem napetosti.

Z današnjega gledišča je pri presojanju patristične protijudovske invective treba ločevati med retoriko in globljim teološkim/dogmatičnim premislekom, temelječim na razlagi Svetega pisma. Skladno s starimi protijudovskimi toposi (prim. Tacit, Hist. 5.5) so namreč krščanski avtorji jude obtoževali nemoralnosti in trdovratnosti, saj so jih na ta način moralno diskvalificirali – nič drugače kot raznovrstne krivoverce v lastnih krščanskih vrstah. Prav v primeru Krizostoma razlagalci opozarjajo na konkreten kontekst v antiohijski krščanski skupnosti, kjer so številni kristjani (t. i. judaizanti) obenem hodili v cerkev in sinagogo.

Zlatousti naj bi s tako ostro protijudovsko retoriko nastopil predvsem zoper te svoje vernike.

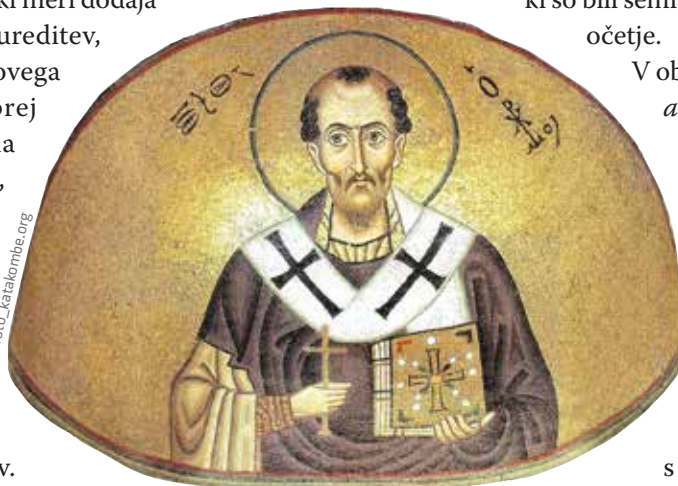
Po drugi strani v spisih različnih cerkvenih očetov najdemo tudi določeno stopnjo tolerance do judov – Ambrozij Milanski jim denimo celo prizna določene kreposti, ki pa vendar ostajajo brez sadov. Izmed vseh zgodnjekrščanskih pisateljev najdemo le tri, ki so dokaj dobro poznali hebrejščino: Origen, Epifanij iz Salamine in Hieronim. Prav zadnji je morda najsvetlejši zgled sodelovanja z judi, saj je prav z njihovo pomočjo lahko prvi prevedel Sveto pismo iz hebrejščine in bil pri tem daljnovidnejši kot denimo Avguštin, ki je temu nasprotoval. K absurdnosti in anahronističnosti tistih, ki cerkvenim očetom prisojajo antisemitizem, svoje doda tudi dejstvo, da krščanska dediščina premore tudi bogastvo cerkvenih očetov,

ki so bili semitskega rodu, npr. sirski očetje.

V obdobju po izjavi *Nostra aetate* na drugem vatiškem koncilu ostra polemična naravnost v delih cerkvenih očetov krščanski teologiji – poleg dolžne kritične distance do izjav, ki niso skladne s krščanskim naukom, ki tudi raste skozi zgodovino – v hermeneviki kontinuitete nalaga

velik izziv integracije lastne tradicije s pozornostjo tudi na odklanjanje deviacij. V pozitivnem smislu cerkveni očetje, ki so večinoma želeli utrjevati lastne skupnosti, tudi za sodobni čas predstavljajo jasno in trdno ukoreninjenost v krščanski identiteti, ki pa ne izključuje spoštovanja do drugače mislečih in verujočih. *Nostra aetate* tako ne pomeni popolnega preloma z izročilom, temveč izziv za ustvarjalno in spoštljivo soočenje v zvestobi lastnemu izročilu in identiteti.

Psihologi in zapuščinski notarji svetujejo, da je s svojim starejšim sorodstvom treba gojiti lepe in urejene odnose – tako zaradi dediščine kot zaradi svobodnejšega življenja v sedanjosti. Vsi pa vemo, da se je včasih z dedom lažje pomeniti kar brez posredovanja očeta. • • •

Janez Krizostom. Mozaik iz začetka 11. stoletja v samostanu Hosios Loukas, Beocija, Grčija.

AHITÓFEL, STAROZAVEZNI JUDA IŠKARIJOT

2 Sam 16,23

Ahitofel je bil moder mož in v 2 Sam 16,23 beremo: »Svet, ki ga je Ahitófel dajal tiste dni, je bil, kakor če bi vprašali Božjo besedo. Toliko je veljal vsak Ahitofelov svet tako pri Davidu kakor pri Absalomu.« V 1 Krn 27,33 je naveden kot Davidov svetovalec. Na dvoru je bival od Davidovega kronanja do smrti Davidovega upornega sina Absaloma. Ahitofel je bil iz mesta Gilo blizu Hebrona

(Joz 15,51-55). Ti kraji so bili Kalebova posest. Ahitofel je bil njegov potomec. Na tem področju je hodil na lov kralj Savel in pogosto preganjal mladega Davida. Slutil je, da ga bo David zamenjal na prestolu. Enkrat je David poslal mladega Ahitofela k bogatemu Nabal, da bi od njega iztržil kakšno plačilo, ker je varoval njegove črede in pastirje pred krajevnimi rokomavhi. Iztržil ni nič. Zadrege je razreševala Nabalova iznajdljiva žena Abigajila. V 1 Sam 25,25 Abigajila razloži pomen Nabalovega imena – *norec*. »Zares, kakor mu je ime, takšen je. Nabal mu je ime in norost je z njim.« To je edini človek v Svetem pismu, ki nosi tako ime. Po Nabalovi smrti je David vzel Abigajilo k sebi. Zanimivo je, da je Ahitofel omenjen kot Nabalov brat. Druga zanimiva

povezava je neki Eliam, ki je omenjen med Davidovimi tridesetimi junaki. Bil je Ahitofelov sin (2 Sam 23,34). Eliamova hči je bila Batšeba. Potemtakem je bil Ahitofel Batšebin stari oče. Batšeba je Davidu rodila Salomona, ki je po očetu zasedel prestol. Salomon je bil

Ahitofelov pravnuk. Tudi on je slovel po modrosti. Ahitofel je bil eden redkih, ki je vedel za Davidovo prešuštvo z Batšebo, ženo svojega najzvestejšega vojskovodje, Hetejca Urijaja. Njegovo ime pomeni »Jahvejeva luč«. Bil je prozelit, svojo ženo Batšebo je silno ljubil (2 Sam 12,3). Na Davidov namig so Urijaja zvalili v najhujši boj. Sredi boja so ga zapustili, in tako je padel pod sovražnikovimi meči. Nikdar ni izvedel, da je bil izdan, kdo ga je izdal ali kakšno ponižanje je doživela njegova ljubljena. Ahitofel je bil takrat na dvoru in je vedel za izdajo. Zamero je dolgo nosil v srcu. To je najverjetnejši razlog, da se je v kritičnem trenutku odvrnil od Davida in se pridružil zarotnikom. David ni vedel, da je bil Ahitofel seznanjen z vsem. V Ps 41,10 David jadikuje: »Tudi mož mojega miru, ki sem mu zaupal, ki je jedel moj kruh, je vzdignil peto proti meni.«

Toda zakaj je Ahitofel na koncu storil samomor? Nesrečo je zakuhal Davidov sin Absalom. Mudilo se mu je zasesti prestol. Takrat se je Ahitofel pridružil zarotnikom in se postavil proti Davidu. Čemu? Ali si je hotel ob novem kralju priskrbeti varno starost? Zarotniki mu niso zaupali in so storili nasprotno od tistega, kar jim je svetoval. Zavedal se je, da bo udar spodletel. Tako je ostal obupan med dvema gospodarjema. Absalom je padel, k Davidu ni več mogel. Osedlal je svojega osla in odpeketal domov. Doma se je obesil. Zanimivo je, da je podobno usodo doživel Juda, ko se je odpravil izdat Jezusa. Tudi on se ni več mogel vrniti med apostole in se je obesil. Ahitofel res ni imel druge izbire, kajti Davidovi pribočniki bi ga prej ali slej prišli in pogubili. A Juda se je uštel. Odrešenik sveta je bil še tisto noč aretiran in naslednji dan križan. Bolje bi bilo, če bi se vrnil med brate, ki bi ga morda lahko potolažili, Gospod Jezus pa bi mu odpustil, kakor je odpustil onemu drugemu junaku, apostolu Petru.

Gorje, če bi svoje težave in »zadolženost« pred Bogom razreševali kakor Ahitofel in Juda! Vrv je slaba rešitev. Boljša sta kesanje in poravnava krivic. Gospod je dober in odpušča. ...

foto: wikipedia

Freska iz 16. stoletja, ki prikazuje Judovo smrt z obešanjem (Mt 27,3-10). Bolgarija, Strupets.

foto_visitsavinja.com

»ČE ŽIVIMO PO DUHU, TUDI DELAJMO PO DUHU.« (Gal 5,25)

Vabljeni na dan Bibličnega gibanja, Biblične šole, Biblične zaveze in bralcev Božje besede, ki bo v Gornjem Gradu v soboto,
11. SEPTEMBRA 2021, OD 10. DO 15. URE.

Program: predavanje, pogovori po skupinah, sv. maša,
skupni obed, ogled znamenitosti in krajši sprehod.

VABLJENI!

Msgr. dr. Maksimilijan Matjaž, celjski škof
Doc. dr. Samo Skralovnik, predsednik Zavoda Biblično gibanje

Prijave: info@biblicnogibanje.si

foto_kapucini.si

»POTEMTAKEM NISI VEČ SUŽENJ, TEMVEČ SIN.« (Gal 4,7)

Jesenski biblični vikend v Kančevcih bo potekal
OD 1. DO 3. OKTOBRA 2021.

Voditelj msgr. dr. Maksimilijan Matjaž, celjski škof, s sodelavci

Prijave: jana.podjavorsek@rkc.si

foto_worldhistory.org

ČISTA LOPATA

Zgodba o Babilonskem stolpu

Zgodba o Babilonskem stolpu (1 Mz 11,1-9) spada v t. i. prazgodovino (1 Mz 1–11), v obdobje, ki mu ne moremo določiti točnih zgodovinskih koordinat. Ker zgodba o antičnem nebotičniku, stavbi, ki se dotika neba, kritizira norost »vsemogočne« humanistične kulture, utelešenja človekove namere stopiti na mesto Boga, jo nekateri razumejo kot (še eno) podobo izvirnega greha (1 Mz 3).

V zgodbi omenjeni stolp najverjetneje predstavlja mezopotamski tempelj, zigarat, stopničasto zgradbo s svetiščem na vrhu. Gledano s čisto tehničnega vidika zgraditi stolp, visok do neba, »ni prava pot«, predrzna namera, zdi pa se, da svetopisemski avtor na to gleda kot na svetoskrunstvo. V tistem času so bila nebesa domovanje Boga in ta antični nebotičnik je tako predstavljen kot še en poskus ljudi, da bi postali kakor Bog in imeli stik z njim (prim. 1 Mz 3,5; 6,1-4).

Drugače kot v predhodni zgodbi o vesoljnem potopu (1 Mz 6–9) se Bog ne odloči za uničenje gradbenega projekta, temveč človeški poskus prepreči s pomešanjem jezikov. Zmeda zaradi jezikov prepreči življenje v skupnosti in gradbene načrte, in tako »Babel/Babilon« ne pomeni »Božjih vrat«, kot so menili Babilonci, ampak »zmedo« in zveni podobno kot »norost«. S pripovedjo o babilonskem stolpu je obsojena želja človeštva, da bi odstranil Boga iz nebes in na njegovo mesto postavil sebe – to težnjo Sveto pismo obravnava kot »izvirni greh«.

Nedokončani gradbeni projekt odmeva tudi v Novi zavezi. V Apostolskih delih (2,7-11) je v opisu binkoštnega dneva – »Kako, da jih slišimo vsak v svojem materinem jeziku?« – nakazano, da šele prihod oz. dar Sv. Duha obnavlja resničnost enotnost med narodi, ki se je razbila ob babilonskem stolpu.

¹ Besedilo skeča je prevedel in uredil Gregor Čušin. Zbirko skečev z (izvirnim) naslovom *A Funny Thing Happened to Me on My Way Through the Bible* je napisala Martha Bolton. Skeč je umeščen v kontekst s kratkim biblično-zgodovinskim uvodom oz. pojasnilom, ki ga je napisal Samo Skralovnik.

foto_dkfindout.comushistorymesopotamiababylon

Osebe:

GRADBENIK, TIPO, DELAVEC

(GRADBENIK daje navodila delavcem.)

TIPO (se približa): Kaj pa bo tole?

GRADBENIK: Stolp.

TIPO: A stolp da bo, a?! (Ga pogleda od vrha do tal in od tal do vrha.) Pa si že kdaj zgradil kaj več kot grad iz peska?

GRADBENIK: Pusti gradove iz peska. Jaz zidam gradove v oblakih!

TIPO: Kaj? A tole boš zidal do oblakov?

GRADBENIK: Do nebes.

TIPO: Do nebes?!!

GRADBENIK: Jap.

TIPO: To je noro!

GRADBENIK: Ne, pa ni.

TIPO: To se sploh ne da.

GRADBENIK: Si ti že kdaj počel kaj takega?

TIPO: Seveda ne.

GRADBENIK: No, kako pa potem veš, da se to ne da? (Zavpije na enega od delavcev.) Ej, ti! Takoj nazaj in si naloži še malo opek. (Tipu) Stalno jih moram imeti na očeh. Če ne pazim, si vedno premalo naložijo.

TIPO: Jaz pa mislim, da ti malo nalagaš. (Mu s prsti namigne, da je zmešan.)

GRADBENIK: Ti se kar smej, ampak bomo videli, kdo se bo zadnji smejal. Zlagali bomo opeke na kup, eno na drugo, tako dolgo, da nas bo stolp lepega dne pripeljal nad oblake in se nam bodo odprla zlata nebeška vrata.

TIPO: Se mi zdi, da se ti bodo prej odprla vrat norišnice!

GRADBENIK: Kaj, a misliš, da sem nor?!

TIPO: Mislim, da si mogoče malo predolgo stal na soncu, ja. (Se smeje.) Stolp do nebes! Za crknit od smeha!

GRADBENIK: Ne skrbi, ti bom pisal od tam!

TIPO: Kako pa veš, da je Bogu všeč tole tvoje zidanje?

GRADBENIK: Ne vem. Ga bom vprašal, ko pridem do Njega.

TIPO: A se sploh slišiš? Ti si res nor. Ne moreš kar splezat' do nebes.

GRADBENIK: Kar glej me!

TIPO: Pa resno misliš, da je zadosti, da zgradiš dovolj visok stolp in boš prišel v nebesa?

GRADBENIK: Seveda! In če mi zmanjka opek, lahko še vedno odprem restavracijo z razgledom.

TIPO: Ampak pot do nebes je enosmerna cesta in, verjemi mi, zgrešil si smer.

GRADBENIK: Vse, kar vem, je, da gremo GOR! In zdaj, če dovoliš ...

TIPO: Še enkrat ti pravim, da ostaja le ENA pot do nebes. In tvoja ni prava!

GRADBENIK: No, bomo videli. Zdaj pa, kot lahko vidiš, delamo in bi te prosil, če se umakneš.

TIPO: Boš vseeno gradil naprej?

GRADBENIK: Vse do nebes! Zdaj pa izgini. Ob živce me spravljaš!

TIPO: Ne verjamem, da bo tole Bogu všeč.

GRADBENIK: Njegov problem. Mi zidamo stolp do nebes in ne bo nas zaustavil.

TIPO: Aja?

GRADBENIK: Ja! (Delavcu) Dajmo, dajmo, malo hitreje z opekami!

DELAVEC (izza odra, počasi in leno): No comprendo, mi amigo! (Ne razumem, prijatelj!) •••

JUDOVSKO-KRŠČANSKI VIRI IN RAZSEŽNOSTI DIALOGA

Mednarodni simpozij ob 55. obletnici izida
koncilskega dokumenta *Nostra aetate*

Teološka fakulteta
Univerze v Ljubljani, Enota
v Mariboru, je v sodelovanju
s Centrom judovske kulturne
dediščine Sinagoga Maribor
z mednarodnim znanstvenim
simpozijem aprila 2021
obeležila 55. obletnico objave
koncilske izjave *Nostra
aetate*. Izjava predstavlja
pomemben mejnik v katoliškem
uradnem odnosu do judov;
omogočila je sistematičen
dialog med Katoliško cerkvijo
in judovstvom. Sodelovalo
je več kot 40 raziskovalk
in raziskovalcev, večina
iz Slovenije, pa tudi
iz Avstrije, Nemčije, Hrvaške,
Češke in Vatikana.
Simpozij je potekal pod
častnim pokroviteljstvom
predsednika Republike
Slovenije Boruta Pahorja,
izvedbo pa so finančno podprli
Občina Maribor, veleposlaništvo
Izrael in Slovenska
škofovska konferenca.

Vse razprave s simpozija
so objavljene v reviji *Edinost
in dialog* (2020/2; 2021/1)
in so dostopne na spletu
([https://www.teof.uni-lj.si/
zaloznistvo/edinost-in-dialog](https://www.teof.uni-lj.si/zaloznistvo/edinost-in-dialog)).
Lahko si jih ogledate tudi
na YouTube kanalu Teološke
fakultete ([https://www.
youtube.com/user/ULTEOF](https://www.youtube.com/user/ULTEOF)).

ODREŠENJE VSEH

Predavanja so bila organizirana po tematskih sklopih. Tako
so udeleženci v sredo po uvodnih pozdravih podžupanje
Maribora Alenke Iskra, slovenske veleposlanice v Izraelu
Andreje Purkart Martinez, izraelskega veleposlanika v Sloveniji
Eyala Sela, rabina Ariela Haddada, mariborskega nadškofa
Alojzija Cvikla in prodekana enote TF v Mariboru Stanislava
Slatineka prisluhnili prvemu sklopu predavanj o koncilskem
dokumentu *Nostra aetate*. Mari Jože Osredkar je predstavil
nastajanje in vsebino koncilskega dokumenta. »Prednostni
nalogi v judovsko-krščanskem dialogu sta pričevanje za vrednost
vsakega človeškega življenja od početja do konca in odgovor
na Božji načrt odrešenja vseh ljudi,« je svoje predavanje o pre-
hojeni poti in novih obzorjih v judovsko-krščanskem dialogu
zaključila Maria Carmela Palmisano.

V drugem sklopu predavanj pod naslovom Judovsko-krščanski
dialog v slovenski literaturi in umetnosti so svoje raziskave
predstavili Irena Avsenik Nabergoj, Marija Stanonik, Nina
Ditmajer, Milena Mileva Blažić, Polona Vidmar in Leon
Debevec. »Čeprav so judje predstavljeni kot Jezusovi sovražniki,
pa se je ob tem treba vprašati, ali je bil slovenski človek res v stiku
s pravimi judi ali gre samo za podobe,« je izpostavil Aleš Maver.
V tretjem sklopu predavanj pod naslovom Razmerje med Staro
in Novo zavezo so nam najbolj raziskano področje v zadnjem
času predstavili Marko Jovanović (Nemčija), Ervin Budiselić
(Hrvaška), Matjaž Celarc, Terezija Snežna Večko in Maksimilijan
Matjaž. »Pavlova in judovska teologija gradita na skupnem
temelju razodetja, ki izvira iz Božjega klica človeka v obljub-
ljeno deželo, to je v novo zavezno občestvo z njim. Ta klic je izziv
tudi za sodobne odnose med judi in kristjani,« je izpostavil prof.
Matjaž.

V četrtem sklopu so pomembne in vidne osebnosti v njihovih
delih in misli predstavili Jože Krašovec, Mateja Pevec Rozman,
Bojan Žalec, Sebastjan Kristovič, Barbara Simonič in Franjo
Podgorelec. Rdeča nit predavanj je bila misel, da je bistvo člo-
veka možno spoznati samo v živem odnosu.

IŠČIMO VRATA

Drugi dan se je simpozij nadaljeval s petim sklopom s pregle-
dom zgodovine judovsko-krščanskega dialoga, ki so jo slikovito
orisali Jan Dominik Bogataj, Miran Špelič, Aleš Maver, Bogdan

Rus, Edith Petschnig (Avstrija), Ivan in Petar Macut (Hrvaška), v šestem sklopu pa nadaljevali Anton Ravnikar, Boris Hajdinjak, Andrej Preložnik, Dejan Süč in Metka Fujs. »Kdo so danes tisti na oni strani ograje?« je zastavil vprašanje in spodbudil Miran Špelič, da »iščemo vrata, saj so tako judje kot kristjani nosilci dialoga.«

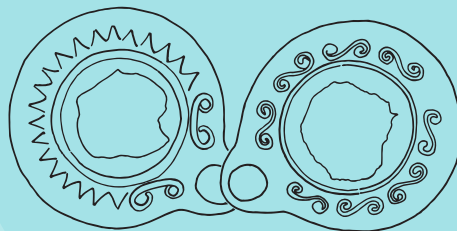
V popoldanskem delu so Antona Martina Slomška, Angela Viviana, Jacoba Neusnerja, Dāwūda al-Muqammaša in Jakoba Aleksiča približali Marjan Turnšek, Renato Podberšič, Anton Štrukelj, Špela Abram, Aljaž Krajnc in Samo Skralovnik. Človek je poklican k dialogu, njegova »bogopodobnost« pa se odraža prav v sposobnosti dialoga, je izpostavil Jakob Aleksič. Aleksič je bil prepričan, da je dokument *Nostra aetate* z očitnostjo pokazal, da Cerkev vodi Sveti Duh, da je njen nauk od Boga. Takega prepričanja pa ni mogoče znanstveno dokazati in utemeljiti, temveč ga je mogoče le živeti.

V zadnjem sklopu so različne pobude in izzive dialoga z judovstvom predstavili Anton Štrukelj, Daniel Časni, Leon Novak in Andrej Saje.

ČE NE BOSTE VZGAJALI ZA DIALOG, NE BOSTE OBSTALI

Samo Skralovnik, pobudnik in glavni organizator simpozija, se je v sklepnem delu zahvalil vsem sodelujočim, pogled pa že usmeril v prihodnost. Izpostavil je nujnost dialoga, ki dandanes ni samoumeven, saj pripravlja prihodnost miru. »To je tudi, če smo iskreni, edina mogoča strategija preživetja. Medverskih in drugih konfliktov ne bo mogoče reševati brez poglobljenega poznavanja drugega. Ob tem mi prihaja na misel Izaija in njegov stavek: ›Če ne boste verovali, ne boste obstali.‹ (Iz 7,9b) V Svetem pismu je človek ustvarjen po Božji podobi, ki je Beseda – dialog, zato delovanje v smeri dialoga ni samo kristjanov hobi, ampak njegov poklic in poslanstvo, njegova vera. Zato dovolite parafrazo oz. reinterpretacijo Izaije: ›Če ne boste vzgajali in si prizadevali za dialog, ne boste obstali.‹ Dialog je po mojem mnenju za naše preživetje nujen. Če Cerkev ne bo šla v smeri načrtnega dialoga, ne bo obstala. Bog Svetega pisma je za dialog s človekom pokleknil, dobresedno se pomanjšal v otroka, razlomil v kruh, da bi lahko stopil v dialog z nami. O dialogu ne moremo samo govoriti, včasih se je treba tudi skloniti, kar boli in bo bolelo, ker vedno pomeni slovo od nekih lastnih predstav.«

Boris Hajdinjak, direktor sinagoge in soorganizator simpozija, pa je v hvaležnosti vsem prepričan, da so s simpozijem začeli pomembno poglavje v zgodovini dialoga. »Upam, da še kdaj, še kje in še s kom.« Marjetka Bedrač, moderatorica, je simpozij zaključila s pomenljivo mislijo: »Da bi se razumeli, ne potrebujemo iste ideje, potrebujemo isto spoštovanje.« ♦♦♦

LOGOTIP

Grafična podoba

simpozija sta skici dveh oljenk iz Biblične arheološke zbirke Teološke knjižnice Maribor. Dve oljenki, obrnjeni druga proti drugi, predstavljata dva monoteizma v dialogu. Oljenki se v delu, kjer sta goreli, delno prekrivata. Na ta način tvorita dvojno simboliko.

Oba monoteizma se napajata ob istem viru (istem Bogu, ki se v Svetem pismu pogosto razodeva v ognju), hkrati pa prekrivajoči odprtini za plamen spominjata na logotip revije *Edinost in dialog*.

AVTOR SKIC

Andrej Preložnik

OBLIKOVANJE

Samo Skralovnik

IZ BESEDE. BIBLIČNI SLOVARČEK

Maksimilijan Matjaž
Družina (2021)

Na nedeljo Svete Trojice, 30. maja 2021, na dan, ko je bil dr. Maksimilijan Matjaž posvečen v novega škofa v Celju, je luč sveta ugledal njegov biblični slovarček *Iz besede*.

Na začetku knjige lahko preberemo posvetilo škofa dr. Jurija Bizjaka Od besede do zgodbe, temu sledi kratek uvod v knjigo (Bralcu!), ki ga je napisal dr. Samo Skralovnik. Pred razlago gesel, ki jih je dr. Matjaž izvirno več let zbiral za rubriko Svetopisemski slovarček v tedniku Družina, a za namen knjižne oblike dopolnil in posodobil, bralca v uvodu Sveto pismo kot topos – kraj srečanja Boga in človeka uvede v tri stopnje branja bibličnih besedil s ciljem branja in razumevanja Božje besede na evharistični – pashalni način. Knjigo je likovno opremil p. Marko I. Rupnik DJ. Dr. Skralovnik uvodno razmišljanje začne z mislijo Abrahama Joshue Heschla, enega vodilnih judovskih teologov in filozofov 20. stoletja: »Sveto pismo je svetost v besedah. Za človeka naše dobe ni nič tako domače in nič tako obrabljeno kot besede. Vsi živimo med njimi, jih čutimo, mislimo z njimi, toda ne uspe nam ohranjati njihovega neodvisnega dostojanstva, spoštovati njihove moči in teže. Ko pa smo postavljeni pred Sveto pismo, katerega besede so kot hiše, zgrajene iz kamna, ne vemo, kako najti vrata.«

»Besede izražajo človeka in ga uresničujejo kot bitje odnosov. Prek besede človek odkriva in ponotranja svet, sočloveka in Boga,« zapiše dr. Matjaž na začetku razlage gesla Beseda. O tem je razmišljal tudi Heschel, in sicer da beseda v Svetem pismu pomeni še mnogo več in da svetopisemske ustreznice, še posebej hebrejske, dabar, v resnici ni mogoče preprosto razumeti kot besedo, vsaj ne v našem vsakdanjem pomenu, temveč ima mnogo različnih pomenov. Pomeni lahko govorico, besedo, sporočilo, novico, vest, nasvet, prošnjo, obljubo, odločitev, stavek, temo, zgodbo, pregovor, izrek, poklic, dejanja, dobra dela, dogodke, sredstvo, način, razlog, vzrok; pomeni torej življenje, nikoli pa »stvar«. V Svetem pismu

je božansko zajeto v besede, krhke posode samoglasnikov in soglasnikov, ki pa izmed vseh stvari na zemlji edine nikoli ne umrejo in so zato simbol večnega, Božjega.

Glede na Heschlovo razmišljanje lahko tudi razumemo, zakaj lahko evangelist Janez začne svoj evangelij: »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Beseda je bila Bog.« (1,1) Vse je torej nastalo iz Besede ...

Če so besede Svetega pisma kot hiše, kar beremo v uvodni Heschlovi misli, potem je avtor slovarčka vodič: vodič, ki ne išče le vrat hiše, temveč želi bralca popeljati skozi večja vrata, do Jezusa: »Jaz sem vrata. Kdor stopi skozme, se bo rešil; hodil bo noter in ven in bo našel pašo.« (Jn 10,19) Avtorjeve razlage svetopisemskih besed oz. gesel bralcu pomagajo uvideti celotno sporočilo, zapisano v posameznih knjigah Svetega pisma. Razlage gesel so duhovna sinteza svetopisemskega sporočila v enotno miselno celoto z jasnim kristološkim ključem interpretacije. Ne gre za znanstvene prikaze, ki jih lahko beremo v bibličnih leksikonih, čeprav temeljijo na dolgoletnem poglobljenem študiju, temveč pri pisanju gesel avtorja vodi motiv »življenja«, bralcu pomaga v besedah Svetega pisma odkrivati smisel in predvsem praktično, življenjsko uporabnost. Gesla so nastajala in zorela skozi daljše obdobje skoraj dveh desetletij. Po svetopisemskem pojmovanju časa je zgodovina človeštva – in vsakega človeka – kakor drevo: ima svoj začetek, rast in razvoj ter končno sad. Gesla pred vami so sadovi različnih obdobji ustvarjanja in oznanjanja, ki bodo bralcu odkrila mnogo informacij, a ga bodo naprej vodila k poglobljenemu razumevanju Božje besede in življenju po njej.

Če smo na začetku navedli nekaj besed iz razlage gesla Beseda, naj to predstavitev tudi zaključimo z istim geslom: »Spoznanje, da je večna Beseda »postala meso in se naselila med nami« (1,14), je začetek Cerkve in vir preroškega navdih njenih članov.« Kraj, kjer lahko izkušamo moč in resničnost te Besede, pa je vsakdanje življenje. •••

RAZLAGE EVANGELIJEV

Fortunacijan Oglejski

Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba, Teološka fakulteta (2021)

Leta 2012 je pred ekranom v skriti dunajski pisarni po petnajstih stoletjih pozabe na novo oživel kontroverzni oglejski škof Fortunacijan s sredine 4. stoletja. Kakor njegovo ime – latinska beseda *fortuna* pomeni srečo – je odkritje njegovega dela *Razlage evangelijev* (*Commentarii in evangelia*) veliko srečo prineslo vsem, ki jih zanima zgodovina širšega oglejskega področja (torej predvsem tudi Slovenija), zgodnje krščanstvo, Sveto pismo ali pa zgolj gojijo radovednost do starožitnosti.

Lik škofa Fortunacijana je bil dotlej zgodovinarjem znan, vendar zgolj v nekaj medlih obrisih. Zaradi Hieronimove opazke o naklonjenosti do arijanskega krivoverstva – kdo pa je bil v tistem času varen pred njegovim ostrim jezikom? – Fortunacijan in njegov spis *Razlage evangelijev* nista doživela posebnega slovesa, pri čemer lahko danes škofov doktrinalni profil spoznamo neposredno iz njegovega dela in ta se je izkazal za povsem »pravovernega«. Že v 5. oz. 6. stoletju sta bolj ali manj izginila iz zgodovinskega spomina – vse do leta 2012, ko sta se na presenetljiv način znova vrnila »na sceno« skozi glavna vrata.

Avstrijski filolog dr. Lukas J. Dorfbauer, sicer znanstveni sodelavec na prestižni ustanovi za pripravo kritičnih izdaj zgodnjekrščanskih avtorjev *Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum* (CSEL), je namreč odkril, bolje rečeno prepoznal besedilo, v katerem številni bralci pred njim niso videli drugega kot neki podpovprečen srednjeveški spis z biblično vsebino.

Akademik prof. dr. Jože Krašovec prepoznava vrednost tega dela: »Nedavno odkritje celotnega rokopisa dela *Razlage evangelijev* oglejskega škofa Fortunacijana iz sredine 4. stoletja je dragocena pridobitev za ves svet, še posebno simbolno vrednost pa ima za Slovenijo, ki je zgodovinsko močno povezana z Oglejem.«

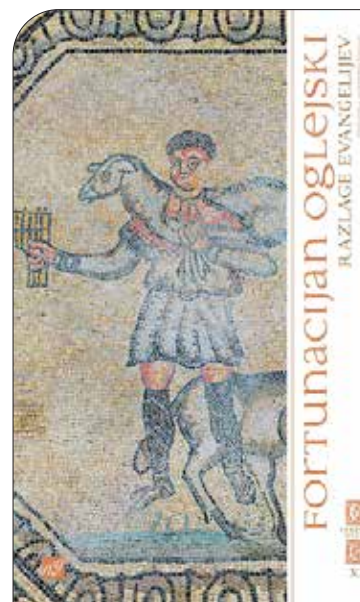
Kritični izdaji latinskega besedila, ki je bila objavljena leta 2017, je kmalu sledil še angleški prevod, od nedavnega pa se lahko s tem pomembnim delom srečamo tudi v slovenščini – kot v šele

drugem prevodu v sodobne jezike. Knjigo sta izdali Celjska Mohorjeva družba in Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, prevod je pripravila Doroteja Novak, posebno dodano vrednost monografiji pa dodaja obsežna spremna študija različnih zgodovinskih, literarnih in teoloških vidikov, ki jo je napisal avtor tega zapisa.

Zgodovinar doc. dr. Aleš Maver prepoznava velik pomen tega odkritja, saj tako spoznavamo najzgodnejšega oglejskega cerkvenega očeta preko dela, ki verjetno velja za najstarejši ohranjeni latinski komentar evangelijev: »V monografiji, ki predstavlja redko ptico celo v evropskem in svetovnem merilu, je s svojimi besedili in obsežno študijo prvič predstavljen oglejski škof in teolog Fortunacijan, eden prvih eksegetov v vrstah latinsko pišočih kristjanov, nekak nadaljevalec dela petovionskega predhodnika Viktorina.«

V besedilu najdemo tudi odlomek, ki ga morda lahko razumemo tudi v avtobiografskem smislu: »Ko torej reče: Zato je vsak pismouk, ki je poučen o nebeškem kraljestvu, podoben hišnemu gospodarju (Mt 13,52), pokaže, da bo učeni škof, ki ga imenuje pismouk, če bo temeljito preučil vse skrivnosti Svetega pisma, ljudstvo dobro in zvesto učil ter samega sebe ponudil kot zgled pravičnega življenja, prejel nesmrtnost v nebeškem kraljestvu in si pridobil podobno slavo po nebeškem sijaju.« (Razl. ev. M. 75)

Slovenci moramo biti ponosnejši na dejstvo, da so bila prav naša tla priče začetkom razlaganja Svetega pisma v latinščini. Viktorin in Hieronim naj bi nam bila že dodobra poznana, sedaj pa nam boginja usode Fortuna namenja še oglejskega škofa Fortunacijana in njegove sijajne *Razlage evangelijev*, ki bi morale najti mesto na polici vsakega slovenskega zaljubljenca v Božjo besedo. •••

Občestvena molitev ob Božji besedi: »Kajti Bog se ne kesa svojih milostnih darov in svojega klica.« (Rim 11,29)

Ti, nedoumljiva Očetovska ljubezen, zasipaš me z milostnimi darovi: mirom in odpuščanjem. Uslišuješ me in navdihuješ, vedno znova in znova. Spoznavam, da mi je dovolj tvoja milost, a kljub spoznanju te darove lahkoverno zapravljam.

Ko mi gre dobre, živim le iz lastnih moči, tebe pa potisnem v senco. Sram me je, Gospod. A slišim tvoj klic: »Poklical sem te, Jana, ne kesam se, da sem te obdaril z milostmi. Kaj boš naredila?«

Tu sem, pred Teboj, moj Gospod, poslušam Te. Izročam se v Tvoje roke, žejna Tvoje milosti. Hvaležna za tvoj klic in milosti, s katerimi me odrešuješ. Amen. (JANA B.)

O Bog, Ti, ki daješ iz obilja svoje ljubezni. Ti, ki si me poklical na pot za Seboj. Ti, ki ljubiš, čeprav te mnogi ne sprejmejo. Ti veš, da ljubezen ni ljubljena, da se je mnogi bojijo, da je nočejo sprejeti, čeprav doživljajo, kako pod vsem zadovoljstvom žge strašno nezadovoljstvo. Ne prenehaš klicati in sipati svojih darov na vse ljudi.

»Poglejte sonce! Ali mislite, da sveti in daje rodovitnost le poljem dobrih in pobožnih ljudi? Sonce siplje svoje žarke življenja tudi na polja izdajalcev, lažnivcev, lakomnežev, lahkoživcev in bogokletnikov. Takšen je Oče. Ljudje ga ne nehajo preklinjati in zasipati z zastrupljenimi puščicami. On pa jim v zameno pošilja zlato sonce, da bi razveselil vse, tudi nehvaležne, ko jim zlati žitna polja in sadovnjake. On je tak. Oko za oko, zob za zob! Ker si grešil, mi boš to drago plačal. S katere divjine ste privlekli tega krutega Boga, ki se maščuje? Poskusite metati v Očeta najhujše kletve in najbolj strupene očitke, v zameno boste dobili zlato sonce. Namesto, da bi kaznoval, nam

vrača dobro za hudo. On je tak, pravi Jezus.« (Ignacio Larranaga)

Tudi meni si podaril ogromno darov, ki se jih pred pol stoletja niti z veliko domišljije ne bi mogla zamisliti. Hvala Ti, ker si me potrpežljivo čakal in vodil tudi v letih, ko še nisem izkusila, da si moj Bog in Oče. Amen. (MAGDA S.)

Čemu tako Gospod
izlivaš milost na svoj rod
in kličeš blagodejno
desetino, tebi namenjeno?

Kakšna neki ušesa so,
ki se ne zmenijo za to?
Ali mogoče slabo slišijo
in se zato ne odzovejo?

Morda pa je klic šibak,
komaj ga je zaznat'.
Je kot rahel šepet
in ga je čisto lahko prezret'.

Kaj pa širina srca
lahko pri tem kaj doda?
Le kakšno bi moralo biti,
da bi za Gospodom moglo iti?

Kaj pa če srce
ne pozna te širine
in uho potem ne zmore
zaznati milostnega klica v globine?

Le kako, Gospod,
se še nisi naveličal
deliti milostnih darov
tisočim svojih rodov?

Saj v svoji zaslepljenosti
ožijo srca svojim otrokom,
jih darujejo svojim malikom
in odtegujejo tvojim milostim.

Neizbežen je njih padec
v temne doline,
obtežene s sencami
in polne bolečine.

Oh, Gospod,
tudi takrat se ne naveličaš,
ko vse je že izgubljeno
in dokončnemu propadu namenjeno.

Kako se lahko sploh to zgodi,
da se sestavijo kosti,
ki ležale so v kotu
brez vsakega življenja?

Do tebe je prodril klic,
zato ho je ječal od bolečine.
Le od kod dobil je moč,
da zmoget je poklicati na pomoč?

Mogoče pa je dozorelo,
kar v mnogih srcih je hrepenelo,
da tvoj rod se želi vrniti
in ti vekomaj služiti.

(MARIJANA V. S.)

Moj Bog, kako tolažilno je brati te tvoje besede. Ne sramuješ se in ne obžaluješ, da si me tolikokrat klical, čeprav te včasih nisem hotela slišati. Bilo je preveč naporno, kar si mi kazal. Vendar si vztrajal. Klical si znova in znova, dokler se nisem odzvala. Hvala za potrpežljivost.

Ko se oziram nazaj na svoje življenje, vidim, kako si me obdarjal z mnogimi darovi. Večkrat jih niti nisem videla, saj so mi bili samoumevni.

Danes, ko vem, da so bili to tvoji milostni darovi, ti želim iz vsega srca reči: Hvala Ti, Oče, da si me spremljal in mi pošiljal neštete izraze svoje ljubezni. Želim imeti odprte oči, da jih nikoli več ne bi spregledala. Amen. (JANJA M.)

Bog, STVARNIK, Ti nimaš nikakršnih zadržkov v svoji POPOLNOSTI, da bi človeka za karkoli »prikrajšal«, ne za milostne darove ne za klice.

Ne omejujeta te ne čas in ne prostor, vedno in povsod si pripravljen na sodelovanje s svojo STVARITVIJO, s človekom. Dal si nam svobodno voljo, največ, kar lahko da nekdo, ki ljubi in vstopa v odnos z nami. Ti si dostopen vsakemu izmed nas. Vsako tveganje zavrnitve se Ti zdi vredno, vredno ljubezni do človeka, ki je Tvoja ljubljena NEPOPOLNOST. Amen. (ROŽANA P.)

JAZ V ŽIVLJENJEPISU: SAMOINICIATIVEN,
MOTIVIRAN, SAMOSTOJEN ...
JAZ V RESNICI:

Jaz sam od sebe ne
morem ničesar storiti ...
(Jn 5,30)

LJUDJE: *DELAJO NAČRTE ZA ČAS PO
KORONI*

Ta, ki prestoluje v
nebesih, se smeje,
Gospod se jim
posmehuje.
(Ps 2,4)

REKLAMA ZA PERWOLL:

Njegova oblačila so
postala tako bleščeča,
nadvse bela, da jih tako
ne more pobeliti noben
belivec na svetu,
(Mr 9,3)

PROFESORJI ZADNJO URO V DNEVU:

O tem bi lahko
veliko govoril, pa bi
težko razložil, ker se
vam ne ljubi
poslušati.
(Heb 5,11)

KO SE DVE DRŽAVI PREPIRATA O
MORSKI MEJI:

Voda je naša.
(1 Mz 26,20)

NAVODILA ZA OBOLELE Z VIRUSOM:

Vse dni, dokler je bolan,
naj prebiva ločeno;
zunaj tabora naj bo
njegovo bivališče!
(3 Mz 13,46)

Zavod Biblično gibanje si prizadeva, da bi bilo SVETO PISMO (BR 22) čim širše dostopno.

Širiti in razlagati Sveto pismo v občestvu Cerkve. Pospeševati raziskovanje, študij in izobraževanje na vseh področjih biblične kulture. Povezati biblične skupine.

Biblična zaveza

Skupnost bralcev, ki se med seboj podpirajo pri branju, poslušanju in premišljevanju Božje besede.

Biblične skupine

Različni pripomočki in metode za delo s Svetim pismom ter ideje za delo v bibličnih skupinah.

Biblična šola

Odgovor na spodbude papeža Frančiška, kako vsak dan brati Sveto pismo v občestvu Cerkve.

NAROČI ZDAJ

BOŽJA BESEDA DANES

Revija
Bibličnega gibanja

Odkrijte bogastvo Svetega pisma in lepote življenja z Božjo besedo.

